

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐԾՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ 44.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՇՈՅԵՄԲԵՐ 21, 1891

ԹԻԻ 47.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թող Ձեր Լոյսը ճառագայթէ	369
Քրիստոս Կեանքն է	369
Դպրոցք Եւ Ուսուցիչք	370
Կիրակնօրեայ Դպրոցաց Դասուց Համար	371
Պահպանք	371
Խաչուէին Պատմութիւնք	372
Սպունգի Որսորդութիւն	372
Թղթակցութիւնք	—
Սուրբ Երկիրն (Ռոմանոս)	373
Քաղաքակրթութիւն Եւ Բարոյականութիւն	373
Ի՞նչ Կ'ընեն Պարտիզաններ	374
Գուրտակէն	374
Հանդէս Քաղաքական	375
Դրամական	376

ԱՒԵՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար 1 1/2, վեց ամսեայն՝ 3/4 մեծիտիյէ, կանխիկ, եւ հետոյ 30 վարս: Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է:

Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան եւ քղաքատարութեան պատկանեալ ամէն գրութիւնք պարտին ուղղութիւն առ Մ. Վ. Պարնըմ, Ամերիկաց խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միտիմարաց Ընկերութեան Կողմանէ, Հ. Ք. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ

Հ. Ս. ՊԱՐՆԵՄ, ՏԵՐԵՆ-ԽՐԱԳԵՐ

ԹՈՂ ՁԵՐ ԼՈՅՍԸ ՃԱՌԱԳԱՅԹԵ

(Տարեւոյ Ձըրձէն)

Անգամ մը Հնդկաստան կ'երթայի ծովով, եւ մութ գիշեր մը նստած էի խցիկիս մէջ: Սաստիկ տկարութիւն կը զգայի, վասն զի ծովն ալեկոծութեան մէջ էր, եւ ես ծովէն շուտ կը բռնուէի: Յանկարծ լսեցի «Մարդ մը ծովն ինչ կաւ» աղաղակը, եւ ոտք ելայ: Լսեցի նաւուն տախտակամածին վրայ երթեալ կող մարդոց ոտից ձայները, սակայն որոշեցի վեր չընել զի մի գուցէ արգելք լինէի նաւաստեաց օրք կը ջանային ազատել դժբաղդ մարդը: «Ի՞նչ կրնամ ընել», խորհեցայ ինքնիրենս, եւ անմիջապէս ճրագս իւր տեղէն հանեցի: Վեր բռնեցի զայն խցիկիս առաստաղին եւ բոլորակաձեւ պատուհանին քով, որպէս զի անոր լոյսը ճառագայթէր ծովուն վրայ եւ որչափ կարելի է նաւուն մօտ: Կէս ընդէ հոտք լսեցի «Աղաւտեցաւ» ուրախալից աղաղակը, եւ ասոր վրայ ճրագս իւր տեղը դրի: Սակայն հետեւեալ օրն ինձ ըստեցաւ թէ

իմ ճրագս միակ միջոցն եղած էր մարդուն աղատման: Ճրագիս լոյսը ճիշդ ժամանակին ճառագայթած էր ծովն ինկող մարդուն վրայ, եւ յայնժամ միայն կարելի եղած էր հանգուցաւոր պարանոց նորա մօտը նետել:

Քրիստոսեայ աշխատաւորք, երբեք մի յուսահատիք, կամ մի խորհիք թէ ձեզ համար բան մը չկայ ընելու, մինչև իսկ մութ եւ տխուր աւուրց մէջ: Յիսուսի նայեցէք եւ բարձրացե՛ք ձեր լոյսը: «Անանկ թող լուսաւորէ ձեր լոյսը մարդոց առջին որ տեսնեն»: Եւ յարութեան փառաւոր աւուր մէջ ո՞րչափ ուրախալի պիտի լինի ձեզ լսել «Ապրիս»ը, եւ գիտնալ թէ յանգէտս հոգի մը մահուանէ աղատած էք:

ՔՐԻՍՏՈՍ ԿԵԱՆՔՆ Է

Մարդ յոյժ խորապէս կը զգայ կենաց պէտքը: «Աւելի եւ ճոխագոյն կենաց պէտք ունինք» կը գոչէ բանաստեղծը. եւ այդ քանի մը բառերով նա կ'արտասանէ մարդկային սեռին ընդհանուր աղօթքը, վասն զի մարդ կը ճնշուի կենաց զարհուրելի կարճութեան եւ անբաւականութեան դաղափարով — կեանքն այնչափ նման է չոգիի կամ թառամող ծաղկի մը: Եթէ գոյութեան սոյն կարճատեւ արշալոյսն է ամենայն ինչ, ուրեմն այս մեր երկրային կեանքը անաւորագոյն պատրանքն է զոր Գերագոյն Իմացականութիւնը կրնար հնարել, եւ մահն ամենաախտուր դաղտնիքն է դաղտնեաց տիեզերքի մը մէջ:

Սակայն չենք հաւատար թէ մեր գոյութիւնը կը վերջանայ այս կենաց հետ: Գիտակցութիւնը չթողուր զայդ. բանականութիւնը չթողուր զայդ. յայտնութիւնը չթողուր զայդ: Մահէն անդին կեանք մը կայ, յոր կը թափի այս կենաց փոքր առուակը, ինչպէս դեռ մը կը թափի անսահման ովկիանոսին մէջ: Կը հաւատանք թէ մեր ապագայ գոյութիւնն անհունապէս պիտի գերազանցէ մեր ներկայ գոյութիւնը: Եւ կենաց նկատմամբ սոյն ընդարձակագոյն դաղափարն է զոր բոլոր ներշնչեալ բանաստեղծք եւ տեսանողք ջանացած են ըմբռնել, եւ որ սակայն, երբ առանց Յիսուսի եղած է, նոցա եւ մարդկային սեռին մէջ զարթուցած է միայն տենչ մը որոյ միակ գոհացումը կը կայանայ այդ տենչին անյոյս կերպիւ արտայայտուելուն գեղեցկութեան մէջ:

Քրիստոս եկաւ գոհացունել ընդարձակագոյն եւ ճոխագոյն կենաց համար ընդհանուր մարդկային սեռին ունեցած այս բաղձանքը: Քրիստոս ինքը կեանք է: Առանց Անոր չկայ իրական կեանք: Անով մահ չկայ: Ոմանց կրնայ տարօրինակ թուիլ որ անձի մը ամենէն իրական եւ էական կեանքը կայանայ ուրիշի մը կենաց մէջ: Այլք կըրնան զարմանալի նոր նշանակութիւն մը հանել այդ խորհրդէն, վասն զի մեզմէ ոմանք գիտեն թէ ի՞նչ կը նշանակէ երբ ուրիշի մը կեանքը որ մեր կենաց լաւագոյն մասը եղած էր՝ կը կտրուի մեզմէ: Երբ մահը կը բաժնէ երկու անձինք որք երկար տարինեւրու սերտ եւ զոգարիկ հաղորդակցութիւնն ունեցած լինելով զիրար կը սիրեն այնպիսի սիրով մը որ մեր Տէրոջ յաշխարհ բերած աստուածային եւ անշահախնդրական սիրոյն բնութիւնն ունի, միթէ գետոյն այս կողմը մնացած հոգւոյն վրայ չի դար առանձնութեան, միայնութեան եւ կատարեալ անօգնականութեան դիտակցութիւն մը, չի դադարեալ կենաց տկարութեան ու փոքրութեան եւ հաղորդակցական կենաց մեծութեան ու ճոխութեան զգացում մը, այնպէս որ այսուհետեւ այդ վշտացեալ հոգին չապրի իւր մէջ բայց այն միւս հոգւոյն մէջ որ ճոխագոյն կեանքն զգեցած է: Ներկայ կենաց բնութիւնը եւ նշանակութիւնը կը փոխուին բոլոր այնպիսեաց համար որք սիրեցեալ ազգականներ եւ բարեկամներ ունին գետոյն միւս կողմը: Կարծես այդպիսի հոգին այլ եւս չապրի իւր շուրջն եղող բնական պարագայից մէջ: Ինչ որ յառաջագոյն ամենէն իրական բանը կը թուէր, այժմ ամենէն աւելի ոչ իրական կը թուի: Երկիրն այժմ երազն է, եւ երկիրնքն իրականութիւնը: Եւ ընդհերձ վասն զի հոգին ընդարձակագոյն եւ ճոխագոյն կեանքը մտած է ուրիշ անձի մը կենաց միջոցաւ:

Մարդուս համար կենաց կատարեալ եւ գոհացուցիչ չափը կը դադարի ի Քրիստոս: Կատարեալ ու բաւական կեանքը նախ անվախճան լինելու է. երկրորդ՝ յառաջդիմական. երրորդ՝ կեդրոնացեալ. եւ այս բոլոր հանդամանքներն ունենալու է, ապա թէ ոչ՝ կատարեալ չկրնար լինել: Փիլիսոփայք ոմանք, ինչպէս Պլատոն, անվերջ կենաց գաղափարին բարձրացած են: Բանաստեղծք ոմանք, ինչպէս Տանթէ, բանալով իրենց աչքերը տեսած են յաւիտենապէս յառաջգիմական կեանքի մը տեսիլը: Սակայն ոչ մէկ փիլիսոփայ եւ ոչ մէկ բանաստեղծ, որոց գործերը Քրիստոսով ներշնչեալ չեն, երբեք մեզ տուած են անվախճան, յառաջ-

զիմական եւ կեդրոնացեալ կեանքի մը կատարեալ եւ ամբողջ յայտնութիւնը:

Այս է ի Բրիտանոս Յիսուս եղած կեանքը — կեանք մը անհատական եւ անձնաւորական անմահութեան, անվերջ յառաջդիմութեան ու բարձրացման, եւ բացարձակ կեդրոնացման այն էակին վրայ որ կենաց աղբիւրը եւ պահպանիչն է: Բրիտանոս աշխարհ եկաւ ի լոյս բերելու կեանքը եւ անմահութիւնը, այսինքն յայտնելու զայնս իրենց ճշմարիտ յարաբերութեամբը եւ խորագոյն նշանակութեամբ: Եկաւ մարդոց ուսուցանելու թէ կեանքը լոկ գոյութիւն չնշանակեր, եւ թէ անմահութիւնը լոկ տեւողութիւն չէ: Յայտնում միայն կ'ապրինք, երբ կ'ապրինք ի նա՝ յաւիտենապէս, յառաջդիմօրէն եւ կեդրոնաբար: Մեր անձը պարտի խոստումը իւր Անձին հետ: Պարտի մը իւր կեանքէն կեանք՝ եւ Հոգիէն հոգի լինել: «Ես որթն եմ ու դուք ճիւղերն էք» անոր իմ վրաս հաստատուած է՝ եւ ես անոր վրայ, անկախ շատ պտուղ կը բերէ, ինչու որ առանց ինծի բան մը չէք կրնար ընել: Թէ որ մէկը իմ վրաս հաստատուած չէ, անկախ ճիւղի մը պէս դուրս ձգուած ու չորցած է:

Ինչ նիւթապաշտական եւ ստորին գաղափար է երկինքը կարծել յաւիտենական անգործութեան վայր մը, ուր չկայ ուրիշ գործ բայց ոսկեղէն քնարներ հնչեցունել կամ հանդարտ ջուրերուն քով շրջագայի: Հանգերձեալ կենաց նկատմամբ այսպիսի գաղափար մը կրնայ հաճելի երեւիլ աշխարհի խեղճ, արհամարհեալ եւ վաստակեալ գործաւորին համար, որ չափազանց պարտասեալ լինելով չկրնար հասկնալ թէ երբ այս կորստական մարմինը թողու, անոր հետ պիտի թողու նաեւ յոգնութեան, ցաւոյ եւ սեղմմանց բեռը: Սակայն զօրաւոր, յուսալից եւ տենչացող հոգւոյն համար որչափ աւելի վսեմ է այն խորհուրդը թէ երկինքն այնպիսի վայր մ'է ուր ինք յաւիտենաս պիտի գործէ եւ յաւիտենաս պիտի յառաջդիմէ, ուր պիտի աշխատի առանց յոգնելու, պիտի ստանայ առանց կորուսանելու, պիտի յառաջանայ առանց յետադիմելու:

Այսպէս է այն կեանքը զոր Բրիտանոս կը յայտնէ մարդկութեան եւ զոր մարդ կրնայ վայելել հոս եւ ի հանդերձելուն: Ինչ բարձր գաղափարական մը կազմէ այս՝ բոլոր այնպիսեաց որք ամենամեծ կարելիութեանց հետամուտ են: Կայ մէկը, մասնաւորապէս երկտառար մը, որ դու բիւրեղացած նպատակներ եւ շարժառիթներ չունի, մէկը որ խարխալելով կը վնասէ գործելու ապահով սկզբունք մը որպէս զի կարողանայ նկարագրի եւ յաջողութիւն ձեռք բերել: Բրիտանոս պիտի լեցունէ քու կարօտութիւնդ: Կայ մէկը որոյ համար կեանքը ցարդ եղած է միթիւն, անբացատրելի, անյուսալի եւ անարդիւն գաղտնիք մը: Այդ իրողութեան պատճառն այն է որ Բրիտանոսէ դուրս կը գտնուին: Ամէն բան այդ անտուածային կենաց հոսանքին հետ կը վազէ: Միշտ կոյր եւ անոգնական պիտի լինիս մինչեւ որ ի Բրիտանոս եղած կեանքը քոյդ լինի: Յայտնում եւ յայտնում միայն պիտի դիմանաս թէ ինչ է մէկ լինել Անտուծոյ եւ իւր նպատակաց հետ, եւ ուրիշ ամէն բանի հետ պիտի աշխատիս ի գործ գնել: Նորա կամքը եւ դիտաւորութիւնը: Այսպէս խաղաղութիւն, դիտաւորութիւն եւ գոհունակութիւն պիտի գտնես քու կենացդ մէջ:

ԴՊՐՈՑՔ ԵՒ ՈՒՍՈՒՑԻՉՔ

Գ.

[Խմբագրական]

Ըսինք թէ դպրոցի շէնք մը պարտի լաւ լոյս եւ հովհարութիւն ունենալ, եւ եթէ կարելի է, շէնքին քով գտնուելու է նաեւ խաղի ընդարձակ դետին: Դպրոցի մը դեղեկապէս կահաւորումը պարագաներէն կախում ունի, սակայն ուսումնասիրանք գրաւիչ ընծայելու մէջ գործնական օգուտ մը կայ: Աշակերտը յանգէտս կ'աղդուին իրենց շուրջն եղող առարկաներէն, եւ դիւրագոյն կը գտնեն ուսանելի այնպիսի շէնքի մը մէջ որ լուսաւոր է եւ հրապուրիչ: Մեծ ծախք չերթար դիւղային դպրոցի մը հոգէ պատերը բռնելու (պարսպա Էրմէ) համար, եւ այս թէ՛ սենեկին լուսաւորութիւնը կ'աւելցունէ եւ թէ՛ աշակերտաց վրայ լաւ տպաւորութիւն կը գործէ:

Սեւ տախտակ մը եւս դպրոցին համար անհրաժեշտ համարուելու է: Այդպիսի տախտակի մը միջոցաւ աշակերտը կրնայ աշխատիլ իւր ուսուցչին եւ աշակերտակցոյ աչաց առջեւ, եւ անոր միջոցաւ դարձեալ ուսուցիչը կրնայ բան մը բացատրել ամբողջ կարգի մը կամ ամբողջ դպրոցին, փոխանակ իւրաքանչիւր աշակերտի դատ դատ բացատրելու մի եւ նոյն բանը: Սեւ տախտակի համար շատ ծախք չերթար, եւ այդպիսի տախտակ մը 20-30 տարի կրնայ դիմանալ: Բիւջ մը ծախք եւս կ'երթայ կաւիճի համար, սակայն օգտակար ծախք մ'է այս, որ կրնայ աւելի նուազեցուիլ եթէ վարժապետը թոյլ չտայ որ աշակերտը կաւիճ սպաննէ՝ պարագուրդի միջոցներուն անպէտ բաներ գրելով սեւ տախտակին վրայ: Երբ վառ կը գտնուէինք, մեր դպրոցին համար լաւ կաւիճ կը բերուէր էլպաք դաւառին մէջ գտնուած հանքէ մը, եւ հաւանօրէն նմանօրինակ հանքեր կը գտնուին Թուրքիոյ ուրիշ կողմերը:

Յոյժ կարեւոր է նաեւ աշխարհացոյց քարտէսներ կախել դպրոցին պատերուն վրայ: Կը ջանանք միշտ ի մտի ունենալ մեր դիւղային բազում ժողովրդոց աղքատութիւնը, սակայն, սիրելի եղբարք, ձեր դաւալաց դատարարակութիւնն այնպիսի նպատակ մ'է որոյ համար կ'արժէ զոհողութիւններ ընել: Երբեք պիտի չցաւիք եթէ այսպիսի նպատակի մը համար այնչափ առատաձեռնութեամբ տաք որ կարելի լինի ձեզ համար եւս ըսել զոր ինչ Պօղոս ըսաւ Կորնթացոց համար, «Իրենց ծանր աղքատութիւնը աւելի մեծ առատաձեռնութիւն եղաւ»: Եւ այս այնպիսի բան մ'է յորում կը կարծենք թէ հարուստ ժողովուրդը եւ կամ հարուստ անհատը կրնան յոյժ օգտակարապէս օգնել անկարողներուն: Դու, որ քաղաքին վաճառականներէն ես եւ որ գործի համար երբեմն մօտակայ փոքր դիւղ մը կ'երթաս, քիչ մը ժամանակ զոհէ այդ դիւղին մէջ բնակող աղքատկացոյց դպրոցն այցելելու համար, եւ քաջալերական խօսք մը ըրէ վարժապետին եւ աշակերտաց: Ապա օր մը յանկարծակիի բեր դնոսա՝ զրկելով աշխարհացոյց տախտակներ: Դու եւս պիտի զարմանաս տեսնելով թէ ո՞րչափ մեծ հաճոյք քաղած ես այդ բարեփոխական եւ աղքատիական գործէդ: Աշխարհագրութիւնը լաւ ուսում մ'է, վասն զի կ'ընդարձակէ ուսանողին միտքը: Անգամ մը երբ Մշոյ դաշտին մէջէն կը ձանապարհորդէինք, մեր ուղեկիցը ցոյց տա-

լով շրջակայ դիւղերը՝ ըսաւ, «Այդ դիւղերուն մէջ կան բազմաթիւ տղէտ մարդիկ որք կը կարծեն թէ այս դաշտը շրջապատող լեռներուն հետեւ կը գտնուի աշխարհի ծայրը»: Այս խօսքը քիչ մը տարօրինակ թուեցաւ մեզ, վասն զի սոյն դաշտին մէջ չկայ դիւղ մը որ պահողութեանը զրկած չլինի ի Կ. պոլիս, եւ տարակոյս չկայ թէ այդ դիւղորէից տուններուն եւ օրհաններուն մէջ յաճախ կը խօսուի մեծ քաղաքին դարմանալեաց վրայ: Այսու ամենայնիւ, աշխարհս յորում կը բնակինք՝ տղիտութեան թանձր խաւարի մէջ կը գտնուի դեռ, եւ իմաստուն ուսուցիչ մը աշխարհացոյցներու միջոցաւ կրնայ իւր աշակերտաց շատ տեղեկութիւններ տալ աշխարհի ընդարձակութեան, անոր մեծ քաղաքաց եւ դանաղան աղգաց ու զարմանալի արտադրութեանց վրայ: Եթէ դպրոց մը կրնայ աշխարհացոյցներէ զատ նաեւ Մարդակազմութեան եւ Կենդանաբանութեան վերաբերեալ քարտէսներ գնել, այս վերջինք ալ մեծ օգնութիւն պիտի լինին ուսուցչին իւր գործին մէջ:

Դպրոց մը նստարաններ եւ գրասեղաններ ունենալու է: Խօսելով այն տեղեաց վրայ ուր տղայք իրենց տան մէջ տախտակամածին վրայ կը նստին եւ ուր աթոռներու գործածութիւնը գրեթէ անձանթ է, այդպիսի տեղեաց հասարակ դպրոցաց մէջ աշակերտը անտարակոյս դեռ երկար տարիներ պիտի չարուեսակեն նստիլ տախտակամածին վրայ: Սակայն աւելի բնական եւ առողջարար է որ աշակերտն ուսանելու ատեն ուղիղ դիւղ նստի եւ գիրքերն ու քարէ տախտակն այնպիսի զրասեղանի մը վրայ ունենայ որ ասոնք իւր աչքերէն պահանջեալ հեռաւորութիւնն ունենան: Վասն որոյ, զրասեղանները եւ աթոռներն աշակերտին հասակին համեմատ բարձրութիւն ունենալու են: Տեսած ենք աշակերտներ որք բարձր աթոռներու վրայ նստած լինելով չէին կրնար իրենց ոտքերը տախտակամածին հասցունել — նեղութիւն մը՝ որում ենթարկուելու չեն տղայք: Երբ մի եւսոյն դպրոցին մէջ տարբեր բարձրութեամբ զրասեղաններ կը գտնուին, ցած նստարանները սրահին առջեւի կողմը շարուելու են որպէս զի ուսուցիչը կարող լինի իւր նստարանէն տեսնել բոլոր աշակերտները: Լաւ գրելու համար զրասեղան հարկաւոր է: Թուրքերէն գիր գրողներ ընդհանրապէս թուղթն իրենց ձեռաց մէջ կը բռնեն, թէեւ կ'իմանանք թէ բազում խմբագիրք եւ այլք, որք ստիպուած են շատ եւ շուտ գրել, զրասեղան կը գործածեն: Սակայն երբ կը գրենք յաբեթական լեղուաւ մը, այսինքն՝ ձախէն աջ, կարեւոր է զրասեղան ունենալ: Եւ վարժապետը հոգ տանելու է որ աշակերտը թէ՛ ուսանելու եւ թէ՛ գրելու ատեն ուղիղ դիւղ նստին եւ այնպէս չճոխն որ իրենց ուսերը կորսնան եւ իրենց մարմնոյն վանդակը նեղնայ:

Երբ պատերը կը բռնին ու զրասեղաններ եւ ուրիշ բաներ կը հայթայթուին, ուսուցիչը պէտք է շարունակ հոգ տանի որ անոնք մաքուր եւ անվնաս պահուին: Մասնաւորապէս տղայոց մէջ կան վնաս պատճառելու հակամիտութիւնը որոց գործելու պատեհութիւն պէտք չէ տալ: Տղայ մը կը սիրէ իւր գմելին գործածել եւ կ'ուզէ նաեւ իւր անունը եւ կամ անուան սկզբնատառերը մնայուն կերպիւ արձանա-

գրել, ուստի իւր անուան տառերը կը փորա- գրէ գրասեղանին վրայ, կամ գայնս կը գրէ սպիտակ պատին վրայ: Կը յիշենք ուսում- նական բարձր հաստատութիւն մը: Երբ կ. պոլսէ ունեցած հեռաւորութիւնը հար- իւր մընէ պակաս է, ուր գրասեղանները խայտառակ կերպիւ փորուած են: Ամէն այս տեսակ յանցանք սխառութիւն ընելու է: Եւ եթէ ուսուցիչ մը կրնայ իւր աշակեր- տաց մէջ փառասիրութիւն մը զարթոյցա- նել զպրօքը մաքուր եւ պատերն ու գրա- սեղանները կտրուածքներէ եւ նշաններէ զերծ պահելու համար, այդու պատժէն ա- լելի լաւ միջոց մը պիտի ունենայ իւր նպատակին հասնելու համար: Հանրային կարծիքը զօրութիւն մ'է գպրօքի մը մէջ, եւ սակաւաթիւ աշակերտք կը համարձա- կին հակառակ գործել այնմ: Ամերիկայի մէջ ուսուցիչ մը կը ճանչնայինք որ դասա- տուութեան մէջ յաջողակ էր եւ որ սա- կայն, ինչպէս կ'իմանանք, կորոյս իւր գիր- քը, վասն զի հոգաբարձութիւնը կը խորհէր թէ նա չէր կրնար ըստ արժանւոյն մա- քուր պահել սալ գպրօքի չէնքը:

Դասագիրքերու մասին պէտք է այնպիսի միօրինակութիւն մը կենայ որ յառաջդի- մութեան նոյն աստիճանն ունեցող տղայք մէկ դասի մէջ դրուին: Ամերիկայի հանրա- յին գպրօքաց մէջ գործածելի դասագիրքե- րը կ'որոշուին քաղաքին կամ նահանգին զպրօքական հոգաբարձութեան կողմէ, զոր քաղաքացիք կ'ընտրեն: Չոր օրինակ, Վեր- մոնթ նահանգին օրէնսդիր մարմինը 1882ին որոշեց որ քաղաքաց գպրօքական հոգա- բարձութեանց 1879 տարւոյ մէջ յանձնա- րարած դասագիրքերը միայն վաւերացեալ դասագիրքերը լինին մինչեւ 1889, եւ բոլոր ուրիշներուն գործածութիւնն արգելուի: Այս անօրինութեան նպատակն էր այն ծա- խուց առջեւն առնուլ որք կը լինին յաճախ դասագիրք փոխելով: Բազում տեղեաց մէջ կանայք եւս կրնան զպրօքական հոգաբարձու- թեան անդամ ընտրուիլ, թէեւ չեն կրնար ուրիշ հանրային պաշտօններ վարել: Քանի մը տարի առաջ Ամերիկայի Պոսթըն քա- ղաքին մէջ մեծ յուզում յառաջ բերաւ սա խնդիրը թէ Պատմութեան այն ինչ դասա- գիրքը գործածուելով էր, եւ քաղաքացիք զպրօքական հոգաբարձութեան ընտրու- թեան այնչափ կարեւորութիւն տուին որ- չափ պիտի տային նահանգին կառավարչին ընտրութեան: Հոգաբարձութիւնը կամ ու- սուցիչը կերպիւ մը որչափ կարելի է միօ- րինակութիւն պահելու է դասագրօք մա- սին: Չայս ի գլուխ հանել միշտ զիւրին չէ: Ծնողք երբեմն իրենց զաւակները զպրօք կը զրկեն նոցա տալով հին գիրքեր որ ի- րենց տան մէջ կը գտնուին, եւ այսպէս նոյն տարիքն եւ յառաջդիմութեան նոյն աստիճանն ունեցող երեք կամ չորս տղայք կը սարսաւորին դատ դատ դատ տանու: Այս բանը թէեւ չպատահիր մեծ քաղաքաց աւելի կանոնաւոր գպրօքաց մէջ, սակայն շատ դժուարութիւն կը պատճառէ բազում գիւղային գպրօքաց մէջ: Պէտք չէ թոյլ տալ որ վարժապետն այս կերպիւ ժամա- նակ եւ աշխատութիւն վատնէ: Մարդ մը երկու կամ երեք դահեկան ծախքէ ազա- տելու համար կը խնդրէ վարժապետէն որ իւր զաւակին ամէն օր դատ դատ տայ ամ- բողջ տարի մը: Յայտնի անիրաւութիւն է այս թէ վարժապետին եւ թէ աշակեր- տին: Աշակերտք աւելի կը յառաջդիմեն երբ դասերու բաժնուած են եւ այսպէս

մըցման զրգիւրը կ'ունենան: Մասնաւորա- պէս գիւղային գպրօքաց մէջ, ուր դասա- տութեան բոլոր դործը մէկ անձի վրայ է եւ ուր յառաջդիմութեան տարբեր ա- տիճաններ ունեցող տղայք շատ կան, դա- սագրօք միօրինակութիւն կենալու է, ապա թէ ոչ այնչափ կարգեր պիտի կազմուին որ վարժապետն անոնց ոչ միայն պիտի կարողանայ ըստ արժանւոյն օգտակար լի- նել: Դպրօքին հոգաբարձութիւնը լաւա- գոյն դասագիրքերն ընտրելով աշակերտնե- րը պարտաւորելու է զայնս գործածել:

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՅԱՅ ԴԱՍՈՒՅ ՀԱՄԱՐ ԵՐԿՐԵԱՐԹԻ, Երկ. 30.— Յովհ. ԺԺ. 17-24:

Բրեյտան Խաչէալ: Ամօթոյ եւ երախտագի- տութեան խառն զգացումներ կը լեցունեն մեր սիրտերը երբ կը խորհինք Յիսուսի մահուան վրայ: Ամօթ կը զգանք վասն զի նա մեռաւ Ժբ մեղաց համար, եւ երախ- տագիտութիւն կը զգանք վասն զի նորա մահուամբ յաւիտենական կեանք կը ժա- ոանդենք:

ԵՐԿՐԵԱՐԹԻ, Երկ. 1:— Յովհ. ԺԺ. 23-30: Բրեյտան Խաչէալ: «Ամէն բան կատարուե- ցաւ»: Նորա թշնամիք կը կարծէին թէ այլ եւս չհաճէին յաղթութիւնը, սակայն նա իւր մահուամբ յաղթեց մեղաց եւ մեր վրկութիւնը կատարեց:

ԵՐԿՐԵԱՐԹԻ, Երկ. 2:— Դուկ. ԻԳ. 33-43: Փրէկալ Խաչէալ: Բրիստոս իւր կեանքն ան- ցուց զայս օրհնելով, եւ իւր վերջին վայրկեաններուն մէջ իւր թշնամեաց հա- մար խիստ Աստուծոյ թողութիւն խնդրեց եւ քաջալերիչ ապահովութիւն տուաւ ա- պաշխարող չարագործին:

ՀԻՆԳԵԱՐԹԻ, Երկ. 3:— Դուկ. ԻԳ. 44-49: Նշաններ եւ հրաշքեր: Երկնից խաւարիլը, վարագոյրին պատուիլը եւ Բրիստոսի մեռ- նին անշուշտ բաւական են մեզ եւս ծեծել տալու մեր կուրծքերը եւ ատելու մեղքը որ այս ամենուն պատճառն էր:

ՈՐԲԱԹ, Երկ. 4:— Յովհ. ԺԺ. 31-42: Թալաւը: Հաւանօրէն Բրիստոսի թաղումն աշակերտաց թուեցաւ իբրեւ վախճանն ի- րենց բոլոր յուսոց եւ ցրեց նոցա բոլոր մեծ ակնկալութիւնները: Սակայն աւելի փառաւոր օրուան մը արշալոյսէն առաջ եղող խաւարն էր այն:

ԵՐԿՐԵԱՐԹԻ, Երկ. 5:— Ես. ԾԳ. 4-12: Չարախառն խաչաբեկ: Սոյն մարգա- րէական խօսքեր Դրափի զարմանալի կեր- պիւ կը նկարագրեն մեր Տէրոյ վիշտերը: Ամէն օր շատ անգամ խորհինք նորա չարախառն վրայ:

ԿԻՐԱԿԻ, Երկ. 6:— Հովհ. Ե. 1-11: «Բրեյտան» մեզ համար Ժրաւ: Բրիստոս ոչ թէ բարեկամաց, այլ մեզ համար մեռաւ «երբ զեռ մեղաւոր էինք»: Զօրաւորագոյն սէրը զոր կրնանք տալ իրեն՝ փոքր պիտի երեւի բաղաւորամբ այս սիրոյն, սակայն երբ նա մեր սէրը կը խնդրէ, կրնանք մեր- ժել զայն:

Ուշեղէն Համար: «Վասն զի Բրիստոս ալ մեղքի համար մէկ անգամ չարչարուեցաւ»: Ա. Պետ. Գ. 18:

ԵՐԿՐԵԱՐԹԻ, Երկ. 7:— Յովհ. Ի. 1-10: Բրեյտան Խաչէալ: Բրիստոսի յարութիւնն ստոյգ ապացոյց մ'է Աւետարանին զոր նա քարոզեց, եւ կ'ապահովէ զմեզ թէ նորա քաւութիւնն իրական է:

ԵՐԿՐԵԱՐԹԻ, Երկ. 8:— Յովհ. Ի. 11-18: Բրեյտան Խաչէալ: Մինչ Պետրոս եւ Յովհ. հաննէս տուն դացին, Մարիամ գերեզմա-

նին քով մնաց եւ կու լար, սակայն իւր վիշտը շուտով ուրախութեան փոխուեցաւ երբ տեսաւ իւր կենդանի Տէրը:

ԵՐԿՐԵԱՐԹԻ, Երկ. 9:— Դուկ. ԻԳ. 1-12: «Անկա յարութիւն առաւ»: Կը ծառայենք ոչ թէ մեռեալ Յիսուսի մը, այլ կենդանի Փրկչի մը: Կը մօտենանք ոչ թէ խաչա- փայտին, այլ փառաց արթոն, ուր նա յաւիտեն կ'ապրի եւ կը թաղաւորէ:

ՀԻՆԳԵԱՐԹԻ, Երկ. 10:— Մատ. ԻԸ. 8-15: Բրեյտան Խաչէալ: Կը շնորհէ: Յարութիւնը մեծ իրողութիւն մ'էր: Աշակերտք ինչպէս կրնային Բրիստոսի մահուանէն այնչափ շուտ ետքը համարձակութեամբ յարութեան վարժապետութիւնը քարոզել, եթէ Հրեայք կարող լինէին Բրիստոսի մարմինը գերեզ- մանին մէջ գտնել:

ՈՐԲԱԹ, Երկ. 11:— Գործ. Բ. 22-32: Վիշտ: Այս համարձակ խօսքերը խաչելու- թեան 40 օր միայն ետքը խօսուեցան, եւ չկար մէկը որ կարող լինէր հերքել յեղեղ- եալ վկայութիւնն այն անձանց որք նորա յարութեան վկաներն էին:

ԵՐԿՐԵԱՐԹԻ, Երկ. 12:— Ա. Կոր. ԺԵ. 1-8: Շարեւն կ'երէ: Յարութեան իրականու- թիւնը հիմնուած չէ մէկ անձի վկայութեան վրայ, որ կրնար սխալիլ, այլ հարկաւորք վկայ էին այդ իրողութեան զոր կրնանք մեր բոլոր յուսոց հիմն ընել իբրեւ Աւե- տարանին գլխաւոր ճշմարտութիւնը:

ԿԻՐԱԿԻ, Երկ. 13:— Ա. Կոր. ԺԵ. 12-22: Յարութեան պարտքեր: Յիսուս յաղթեց մահ- ուան, եւ պիտի աղատէ զմեզ գերեզմանէն: Մեր յոյսը ոչ միայն այս կեանքին այլ եւ լաւագոյն կեանքի մը վրայ է:

Ուշեղէն Համար: «Բրիստոս է որ մեռաւ, մահաւանդ թէ յարութիւն ալ առաւ»: Հովհ. Ը. 34:

ՊԱՆԱՊԱՆԸ (ԼԵՒԵԼ ԲՐԵՒԵԼ)

Տխուր օր մ'էր այն յորում ծեր մարդուն իմաց տրուեցաւ թէ իւր որդին գինետուն մը բացած էր: «Իմ որդիս գինետան մը եղած է, եւ թունաւոր, մահադիթ եւ կոր- ծանիչ ըմպելիներ կը վաճառէ: Աւագ որ այս օրս ալ տեսայ»: Այդպէս բացաղանչեց խեղճ ծերունին: Ութսուն տարին կե- նաց պատերազմը պատերազմած էր, եւ ջանացած էր իւր ընտանեաց անդամները պատուաւոր եւ ուղիղ ճամբաներու մէջ կրթել: Եւ արդ գինետանութեամբ զբաղող որդի մը ունենալու ամօթով եւ նախա- տինքով բեռնաւորիլ իւր ծերութեան մէջ այնպիսի բան մ'էր զոր չէր կրնար տա- նիլ զիւրաւ:

Ծերունին ճամբայ ելաւ իւր որդւոյն տունը երթալու, եւ ջանաց յորդորել եւ համոզել զնա որպէս զի թողուր իւր ամ- բարիշտ առեւտուրը: Որդին բոլորովին խտացած չէր, ոչ ալ բոլորովին զուրկ էր զգացումէ, այսու հանդերձ չէր ուղեր իւր գործը թողուլ: Վերջապէս ծերունին ջանաց գինետունը գնելով իւր որդին գի- նետանութեան աղատել, եւ առաջարկեց տալ իւր բոլոր ունեցածը, երկու հազար տոլար, գինետան փոխարէն: «Նպատակ չունիս գինետունը բանեցունել, այնպէս չէ, հայր իմ», ըսաւ երիտասարդը ծիծա- ղելով: «Ոչ», պատասխանեց բարեպաշտ ծերունին, «եթէ ինձ վաճառես գինետունդ, երկրիս երեսէն քնաջինջ պիտի ընեմ զայն»: Որդին չյօժարեցաւ վաճառել գինետունը, եւ թերեւս խորհեցաւ թէ իւր հօր ճիգերն

այլ եւս սպառնաւ էին: Սակայն սխալած էր յայտն: Չարիւծ էր աստուածապաշտ հօր մը ուղղասիրութեան խորութիւնները, ոչ ալ մեծութիւնն նորա սիրոյն առ մոլորեալ որդին: Պատերազմին արդիւնքը դեռ ուրոշուած չէր. անորոշ ճակատամարտ մ'էր այս, եւ ոչ մէկ կողմ պարտութիւն կրած էր:

Հետեւեալ առաւօտ որդին գինեատուն գնաց, եւ երբ բացաւ դռնը եւ պատրաստ էր յաճախորդներ ընդունիլ, հայրը երեւցաւ եւ պահակ գինեոտորի պէս դրան մէջ կեցաւ գաւազանի ձեռքին: Տարօրինակ տեսարան մ'էր այս՝ արեւոյդաց համար որք ըստ սովորութեան առաւօտուն գինեատուն կ'երթային ոգելից ըմպելի խմելու համար: Այդ տխուր, ալիկ եւ անգործ ծերունին դրան մէջ կայնած էր յենով իւր գաւազանին վրայ եւ առած էր ցաւագին եւ աղերսական նայուածք մը, եւ այն մարդը որ վերջին ծայր ծարաւի չէր ոգելից ըմպելաց, աւելի պիտի ուզէր զրկուիլ իւր ըմպելիէն քան թէ գործ ունենալ ալիկ եւ պահակային հետ որ ճամբան փակած էր: Այդ առաւօտ գինեպանը շատ դործ չունեցաւ, վասն զի արթուն պահապանը յաջողակութեամբ փակած էր գինեատն մուտքը: Առաջին յաճախորդը, որ առաւօտուն իրենց գործին կ'երթային, քիչ մը ատեն իրարու հետ շշնջելով խօսելէ հետք «անդի կողմէն» անցան: Քիչ մը յետոյ ուրիշներ եկան խոնաւացած եւ կարմրած աչքերով, որք նախորդ գիշերն լաւ հանգստացած չէին, կամ որք քնացած եւ այսպէս գինեոյն աղդեցութենէն սթափած լինելով դարձեալ խմել կ'ուզէին: Ծարաւի էին, եւ պարտէին բան մը խմել. ոչ մէկ ծերունի կրնար այդ խաժամութիւնը քափ բաժակէն արդելու: Կ'ուզէին խմել, եւ չէին կրնար սպասել: «Մի գաք հոս», ըսաւ ծեր մարդը, երբ մարդոց մին փորձեց իւր քովէն անցնելով ներս մտնել: «մահուան եւ կործանման դուռն է այս: Խորհեցէ՛ք թէ —» «Ես խմելու վրայ կը խորհիմ այժմ», գոչեց գինեմոլներէն մին՝ ծեր մարդուն բազուկէն բռնելով եւ փողոցին վրայ տապալելով զնա: Գինեպանը գուրս նայեցաւ եւ տեսաւ իւր հայրը որ սալայատակին վրայ պառկած էր անզգայ ու վիրաւորուած, եւ իւր սեղանին վրայէն ցատկելով վերցուց իւր հայրը եւ զգուշութեամբ տարաւ բժշկի մը քով, ուր նա կրնար լաւ խնամ ընդունիլ: ապա դուրս սլանալով կատաղաբար փողոցներուն մէջ կը վազէր վառագին աղատուած առիւծի մը նման եւ կը փնտռէր այն գազանը որ սոյն անգութ գործն ըրած էր: Չարագործն այդ կողմերէն խոյս տուած էր, հաւանօրէն խորհելով թէ խոհեմութիւնը քաջութեան լաւագոյն մասն էր:

Ծեր մարդն առողջացաւ: Երեսին վէրքը եւ իւր ունեցած ջղային ցնցումը ժամանակի մը համար անկողնոյ դատապարտեցին զնա, եւ սակայն երբ կարողացաւ տունէն դուրս ելնել, գնաց իւր որդւոյն գինեատն դրան քով դարձեալ պահապանութիւն ընելու համար, եւ ըսաւ իւր զաւակին, «Հոս պիտի: Կայնիմ մինչեւ որ դարձեալ բռնի դուրս հանուիմ, կամ եթէ պէտք ըլլայ, մինչեւ որ մեռնիմ իմ այս ընթացքովս, եթէ Աստուծոյ կամքն այդ է»:

«Ծեր պահապանը կը մեռնի, սակայն երբեք անձնատուր չլինիր», պատասխանեցին Նափոէնի պատերազմիկները երբ անոնք հրաւեր կարգացուեցաւ թողուլ իրենց զէն-

քերը: Այս քաջ ծերունին չէր խորհեր պարտութեան վրայ, այլ՝ յաղթութեան: Որդին էր եւ ոչ թէ ծեր պահապանը որ անձնատուր եղաւ, եւ գինեատունը փակուեցաւ: Երանի՛ թէ ուրիշ բազումք այս ծերունազարդ հօր հաւատքը եւ նախաձեռնութիւնները:

ԽԱՀՈՒԷԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Թէպէտ մեզ ամենուս ընտանի է խահուէն իբրեւ ըմպելի, սակայն բաղադրանքն մենէ սակաւք գիտեն անոր ծագման պատմութիւնը, թէ ո՛ր դառաջինն կը բուսնէր, երբ ծանօթացաւ մարդոց, ինչպէս մշակուեցաւ եւ գործածութեան պատրաստուեցաւ:

Պատմութիւնը կը տարբերին իրարմէ ի մասին թէ երբ, ո՛ր եւ որո՞յ ձեռամբ դառաջինն խահուէն ներկայացաւ քաղաքակիրթ ժողովրդոց: Արեւելեան աւանդութիւն մը խահուէի հատիկներուն գիւտը կ'ընծայէ Տէրվիլի մը, որ 1283 թուականին յատարուելով Մոքայէ, իւր սաստիկ անօթութենէն ստիպեալ խարկեց (գաւաթաբաշ) խահուէի հատիկները որ կը գտնուէին բուսած մօտ տեղւոյն ուր նա պահուցած էր: Կերաւ դայնս, եւ խարկեալ հատիկները երբ ջուրը դրաւ եւ խմեց որպէս զի յագեցունէր իւր ծարաւը, հասկցաւ անոնց հաճոյական յատկութիւնները: Բայց աւելի վաւերական պատմութիւն մը կայ թէ խահուէն մտաւ յԱրաբիա Հարաւային Հասիւստանէ (որոյ բնիկ բոյն է) մահմետական բարձրաստիճան կրօնաւորի մը ձեռք յամին իբր 1500: Պարսիկը գտան դառաջինն խահուէն խարկելու կերպը, եւ ուրովհետեւ խահուէին արժանիքն, իբրեւ ըմպելոյ, անձանօթ պիտի մնար առանց խարկուելու, մատենագիրը ոմանը նոցա կ'ընծայէր դառաջինն դայն աշխարհի ծանօթացունելու պատիւը: Խահուէ գործածելու սովորութիւնը անցաւ Սիւրիա, եւ կ'ընթեռնուէր թէ յամին 1554 այն եղաւ սիրելի ըմպելին ի կոստանդնուպոլիս, եւ արեւելեան սրճարանը յաճախորդներով կը լցունէր գիշեր ցերեկ: Ստորագոյն դասու պատկանեալ անձինք իսկ եւ իսկ ստակ կը մուրալին խահուէի համար, եւ կ'ըսուի թէ երբ մարդ մերժէր իւր կնոջ խահուէ հայթայթել, այդ բանն առաջի օրինաց զօրաւոր պատճառ կը համարուէր արձակման: Եւրոպացիք Հոլանտացուց ձեռամբ դառաջինն ծանօթացան խահուէի տունիկին: Եւ այս եղաւ հետագայ եղանակաւ: Զառաջինն ձեռք բերուած քանի մը հատիկներ տարուեցան Ճափա կղզին եւ ցանուեցան հոն: Իբրեւ օրինակ տունիկ մը տարուեցաւ յԱմսթէրտամ յամին 1690 ի ձեռն կառավարիչ Վիլսոնի: Սոյն տունիկ տուաւ պտուղ, որոցմէ շատ մը մատաղատունիկեր յառաջ եկան եւ տարածուեցան աստ եւ անդ, եւ կը կարծուի թէ սոյն նախնական տունիկէն ստացան իրենց խահուէի ծառերը Եւրոպայի եւ Արեւելեան Հնդկաստանի պարտէզներուն մեծագոյն մասը:

Յամին 1714 Ամսթէրտամի իշխանութիւնը խահուէի տունիկ մը ներկայացուցին Գաղիոյ Լուդովիկոս Ժ.Բ. Թագաւորին: Տունիկը խնամով մշակուեցաւ, եւ այժմ Արեւմտեան Կիսագնդոյն մէջ դրոշմուած բոլոր խահուէն սոյն տունիկէն ծագում առած է: Փարիզու բնակիչք անմիջապէս ընդունեցին սոյն ըմպելին, որ եղաւ նորասիրական ըմպելին ի Փարիզ: Միայն սակաւա-

թիւ մեծատունք կրնային վայելել դայն, վասն զի զինը կարի յոյժ բարձր էր: Կ'ըսուի թէ տարին իբր 5,000 օսմ. ոսկի ծախք կ'ըլլար Լուդովիկոս Ժ.Բ. դստեր խահուէ հայթայթելու համար: Անգղիացիք խահուէի մասին իրենց ծանօթութիւնը կը պարտին Թուրքիա բնակող վաճառականի մը: Սոյն անձ, յամին իբր 1650, Անգղիա տարաւ յոյն երկտասարդ մը որ սովոր էր խահուէ պատրաստել իւր տիրոջ: Բայց սա տեսնելով որ այս նորութիւնն սկսաւ չափազանց շատ հիւրեր քաշել իւր տունը, տղան արձակեց իւր քովէն եւ օգնեց նմա իւր (երկտասարդին) հաշուոյն բանալ սրճարան մը:

Ի սկզբան սաստիկ ընդդիմութեան բաւ խեցաւ խահուէն յԱնգղիա, կոչուեցաւ «գոթիային ըմպելի», «գոթիային թոյն», եւ այլն: Օրէնսդրական մարմինը ծանր մաքս դրաւ անոր վրայ, բայց հակառակ ամենայն ընդդիմութեանց, ըմպելին տարածուեցաւ հոն, եւ սրճարանաց թիւն այնքան աճեցաւ որքան ի կոստանդնուպոլիս:

Սովորութիւնն անցաւ յայնկոյս ջրոյն, եւ մանուկ Միացեալ Նահանգք սկսաւ իւր ոյժը սնուցանել խահուէին կաթսայէն, եւ հաւանականապէս աշխարհի մէջ եւ ոչ ուրեք խահուէին աղդեցութիւնն եղած է աւելի օգտակար, եւ արդիւնքն աւելի յաջողակ՝ քան այդ երկրին մէջ, եւ մասնաւոր հին գաղղիական շուկային մէջ ի Նիւ Օրլէանս: Խահուէ ծախողները կը շրջին հոն վաճառանոցաց եւ փողոցներու մէջ: Նոքա մեղուաց նման գործունեայ են գաւթիներով խահուէ մատուցանելու իրենց յաճախորդաց:

ՍՊՈՒՆԳԻ ՈՐՍՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Շատեր սովոր են գործածել սպունգ, բայց շատ քիչեր ունին գաղափար թէ զայնս ձեռք բերելու արհեստը: Ոչ միայն հետաքրքրաշարժ է ինքնին, այլ նաեւ տարեկան մեծ շահ կը բերէ: Սպունգը կը հանուի ըստ մեծի մասին Միջերկրական արեւելեան մասէն: ՅԱրեւմտեան Հնդկաստան Պահամա կղզւոյն սպունգը շատ ստորին է յատկութեամբ, եւ ուստի քիչ ստակ կ'արժէ: Իսկ Թունուզի սպունգն այնքան կարճ է որ կրնայ գործածուիլ կարի՝ հասարակ նպատակաց համար միայն: Բայց անոնք որ կ'ըլեն փոքր Ասիայէ եւ Յունական Արշիպելագոսէ, ընտրեալագոյնն են, եւ ամենէն աւելի կը գործածուին: Փոքր Ասիոյ հարաւային արեւմտեան ծովափերաց վրայ Բալիմոյ կղզին կեդրոնն է սպունգի որսորդութեան: Ունի իբր 12,000 բնակիչ որոց բոլոր չափահաս արուք կը զբաղին սպունգ հանելու: Նոքա կը սկսին այս գործին մայիս ամսուն եւ առ առաւելն սեպտեմբերին կը դադարին, այդ ժամանակին մէջ աշխատելով Յունաստանի կղզեաց, Հարաւային Սփորտաք անուն կղզեխումբին, եւ ի մասնաւորի Հոդոսի, Կրետէի, Սիւրիոյ եւ Թունուզի ծովափերաց վրայ: Սպունգները կը բերուին ի Բալիմոյ եւ կը ծախուին հոն: Կղզւոյն վարչութիւնը որ տեսակ մը ատեն կը կազմէ, կը վճռէ վաճառողաց եւ գնողաց իրաւունքները երբ անհամաձայնութիւնք ծագին նոցա մէջ: Ի Բալիմոյ, սպունգի որսորդք սովորաբար իրենց գործողութիւնները կը կատարեն տասնեւհինգէ մինչեւ քսան ոտք խորը՝ բայց ոչ աւելի քան զայդ, վասն զի կը կարծուի թէ ջրին աւելի ցած մասին մէջ, չգտնուիր

արժէքաւոր եւ առեւտրոյ յարմար սպունդ։ Սպունդ հաւաքելու քանի մը եղանակներ կան։ 1, Ձեռամբ կը ժողովուրդն «լուղակի զանգակ» կոչուած դործւոյն օժանդակութեամբ, 2, կեռով (քանձա) զարնելով, կամ, 3, Բաշելով տեսակ մը դործեալ որ նման է կրկնակի տափանի (պոսիան Լարայը)։ Լուղակի զանգակը այն ատեն միայն կը դործածուի երբ ջրին յատակը կարծր է, եւ կեռն է այնպիսի դործի դոր զլիսաւորապէս կը դործածեն սպունդի որսորդը։ Լուղակի պարտին լինել չափահաս եւ մեծ ուժոյ տէր անձինք, եւ մինչեւ իսկ այսպիսիք կարող չեն աւելի քան երկու վայրկեան մնալ ջրին տակ քսան ոտք խորը։ Նոքա նաեւ պարտին ունենալ շօշափման փափուկ զգայարան, վասն զի պէտք է որ զանազանն ընտիր սպունգն ստորինէն միայն այդ զգայարանով, եւ այն շատ կարճ ժամանակի մէջ։ Մօտերս որդեգրուած է սպունգ որ սալու նոր եղանակ մը որ ահաւասիկ։ Լուղորդը կը հազնի ջուր չանցունող սուղելու հանդերձ մեծազեայ, ասպակեայ պատուաններով։ այս հանդերձով նա կարող է մնալ ջրին տակ ժամերով եւ հանգստութեամբ հաւաքել սպունգները։ Բայց այս կազմածը շատ մեծածախ է եւ անոր դործածութիւնը տակաւին չէ ընդհանրացած։ Բալիմնոյի որսորդը սովոր են վաճառելի սպունգները բաժնել երեք դասերու, — ընտիր, խոշոր եւ ստորին։ Կղզին ունի ոչ նուազ քան 200 նաւ որ կը դործածուին այս գործին համար։ Ամենէն խոշոր եւ ամենէն փափուկ սպունգը կը գտնուին Ամորկոյէ անդին։ Սթամպուլի փոքր կղզւոյն ծովափունքը եւ մէկ երկու տեղեր Ափրիկէի եղերքը։ Երկրորդ դասուն վերաբերեալք են Կրեմէի, Պենկաղիի, Հոդոսի եւ Սիւրիոյ սպունգը։ Բալիմնոյի սպունգները կը զրկուին աշխարհիս ամէն կողմերը։ Դժբաղդապէս այս արհեստը նուազ շահարէր եւ աւելի դժուարին կ'ըլլայ օրստ օրէ, վասն զի շատ ինկած են գիները՝ այն պատճառաւ որ վաճառանոցները խիտ առ խիտ լի են ստորին կարգի սպունգներով։

ՅԵՐԱՍԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ՍՈՒՐԵ ԵՐԿԻՐՆ

«Կը լըսեմ քեզ երբ կը պատմես զայն Սուրբ Երկրէն, Ոյր զաւակներն դու կը կոչես խումբ լուսեղէն։ Մայր, ո՛հ, ո՛ւր է այն շողշողուն ափն աննըման, Ո՛ւր կը փթթին մշտադըւարձ ծաղիկք գունեան։ Հոն է այն ուր նարնջները կը բողբոջեն, եւ շրջմովի հուրք փալիւրին մրտոց մէջէն»։ — «Հոն չէ, հոն չէ, սիրուն որդեակ»։ — «Հոն է այն ուր սալորենիք կը գալարին, եւ ուր կ'աճի ընդ ջրմ երկնաւ արմաւենին։ Կամ մի ծովու կանաչադեղ կղզեաց ի մէջ, Ուր կը շնչեն մանկիկ գեփիւռք բուրմամբ անվերջ, եւ ուր թռչնիկք թթեւընթաց, զարմա-նագեղ, Կը դայլայլեն զլեւեանց անոյշ, գողարիկ գեղդեղ»։ — «Հոն չէ, հոն չէ, սիրուն որդեակ»։ — «Հեռու մի վայր, մի վաղեմի յերկրի՛ է նա, Ուր ոսկեփայլ աւազն շրջեն գետք յարակայ,

Ուր կը փալիլի վառվռուն յակինթն յոյժ շողշողուն, եւ աղամանդն ի յայտ կ'աճէ հանքն թաքուն, Դուր մարգարիտն կը նշուլէ ափն բառային։ Հոն է այն Սուրբ Երկիրն, մայրիկ իմ կաթողին»։ — «Հոն չէ, հոն չէ, քաղցրիկ մանկիկ»։ «Աչք տեսած չէ, ո՛հ, բընաւ զայն, սիրուն որդեակ, Ունկն չէ լըսած երանութեան նորա նուազ։ Ձեն նըկարած երազք այնպէս փայլուն մ'աշխարհ, Մահ, տրտմութիւն այն տեղ մտնել բնաւ չեն կրնար։ Նորա ծաղիկն ժամանակի չաւրիւ շնչէն, Ձի անդին է նա ամպերէն, անդին չիրմէն։ Հոն է, ո՛հ, հոն, սիրուն որդեակ»։ Թարգմանաց Ս. Մ. ՁԱԼԳԵԱՆ Արապկիր

ՔԱՆԱՔԱԿՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Անաստուածութիւնն աւելի մեծ քայլեր առնելով իւր սահմանն ընդարձակել կ'երեւի, սակայն ի ներկայիս՝ անոր բուն պատկերը տեսնողներ իրենք զիրենք յոգ-նած կը զգան այլ եւս զայն պաշտպանելու, վասն զի անոր մարդկային ազդին սղառ-նացած վտանգներն անելի են։ Ժողովուրդ մը որ Աստուած չունի, չկրնար հաստա-տութիւն ունենալ, Դատապարտուած է կործանուելու։ ոչ մի բարեկարգութիւն եւ ոչ մի քաղաքակրթութիւն կրնան հաստա-տուն պահել զայն։ Կրօնի անկմամբ կը քակուի բոլոր օրինաց եւ կարգադրութեանց չէնքը։ այո, կրօնի անկմամբ սիրոյ եւ մի-աբանութեան հիմունքը կը խախտին եւ հե-տեւաբար ամբողջ շինութիւնը փլչելով իւր տակը կը թաղէ այն ամէնը որ անոր մէջ կը բնակին։

Արդէն օրինաց եղծունները շատ են, չափազանց շատ։ Արեցողութիւնը կ'ընդ-հանրանայ։ գինեհատութեան բարեկամներու ջանքերն ստէպ ընդունայն կ'եղեն։ մարդս յաճախ կը յոգնի եւ գրեթէ կը յու-սահատի ուռկանն ի ծով ձգելէն։ Ծռայլու-թիւն, հպարտութիւն, շահասիրութիւն եւ անգործունեութիւն կը բազմանան եւ ողա-ճառ կը լինին կերպ կերպ դժուարութեանց։ Մէկը բարերար անձէ մը դրամ փոխ կ'առ-նու, եւ եթէ ուրիշ անկալութիւն չունի նոյն անձէն, չվճարել, կը յետաձգէ եւ վերջապէս կ'ուրանայ իւր պարտքը։ Ծա-տերն այսպիսի բանի մը համար չեն ամա-չեր։ ամաչողներ անոնք են որ շատ կը չարչարուին, բայց իրենց իրաւունքը չեն կրնար պաշտպանել։ Կը կարգանք լրագիր-ներու մէջ որ քաղաքականացեալ Եւրոպայի մէջ դրամատան պաշտօնեաներէն (որ քա-ղաքային ամենաբարձր պաշտօնէից չափ ամսական կ'առնուն) մէկը գանձը կը վատնէ եւ միւսը թուղթերու մէջ խարդա-խութիւն կը մտցնէ, որպէս զի կարենայ իւր փափագած գիրքի մէջ ապրիլ։ վերջն ալ բանը յայտնուելով, որպէս զի անոնց անունն անպատիւ չլինի, անոնց բարեկամ-ները իրենց քրտինքով շահածը կը դոնեն եւ մինչեւ անդամ ծանր պարտքի տակ կ'իյնան։ Միթէ այս լա՛ւ է։ Պէտք է որ յակնէ յանուանէ պատմեմ քաղաքակրթեալ աշխարհի մէջ մեծ պատիւ եւ համբաւ ստացող անձանց՝ դրամատանց եւ ուրիշ պաշտօններու մէջ ըրած խարդախութիւն-

ները։ ոչ, կը վախճամ որ ընթերցողը կը չփոթի։ Սակայն ո՛վ կրնայ աչքերը դոցել որ չտեսնէ այն պատուաւոր անձերը, որք ինչ որ խաղի մէջ կը կորսնցունեն, պատ-ուոյ պարտք կը համարին վճարել, եւ եթէ մէկը չվճարէ իւր այդ կերպիւ ունեցած պարտքը, կը մերժուի պատուաւոր ընկե-րակցութենէ։ Բայց իւր հազած վերաը-կուին եւ կօշիկներուն գինը վճարելն պատուոյ պարտք չհամարուիր։ Նա չտար արհեստաւորին դրամը, եւ կը սկսի մէկ ու-րիշին յաճախորդ լինել։ ասոր համար ոչ ոք զնա անպատիւ կը համարի պատուաւոր ընկերակցութեան մէջ։

Յոփակեցութիւնն ընդհանրացած է. ասոր վրայ խօսիլ պէտք չէ, վասն զի ամենուս յայտնի է։ Այս տեսակ բանի վրայ խօսիլ ամօթ կը սեպուի բայց ի դործ գնելը ներելի տկարութիւն։ Լուսաւորութիւնն ամէն օր մի նոր գիւտ եւ նորաձեւութիւն կը հանէ։ ո՛վ չսիրեր այդ։ Իգական սեռի մեծ մասը, մանաւանդ լուսաւորեալներէն շատերը, նորաձեւութեան համար հոգի կու տան, քանզի կ'ուզեն աւելի գեղեցիկ եւ աւելի հրապուրիչ երեւիլ, ու մի եւ նոյն ժամանակ մեզ կ'ըսեն թէ ասոր մէջ պարկեշտութեան դէմ բան մը չկայ։ Բայց ո՛ր խոհուն մարդ ասոր կրնայ համոզուիլ։ Կը պատմեն որ բարձր ուսումնարաններու մէջ գործուող անկարգութեանց եւ աղակաւորութեանց առ-ջեւն առնու համար կարգադրուած հսկո-ղական միջոցները շատ անգամ անօգուտ կը լինին։ Ո՛վ կրնայ յայտնել այդ անկար-գութիւնները։ ո՛վ կրնայ բողբոջել ընդդէմ-զի ամօթ է, անքաղաքավարութիւն է։ Սակայն ամօթ որ այսպիսի բաներ կան։ Ճիշդ այս տեսակ բաները տեսնելով էր որ դերմանացի երգիչը զրդուեցաւ երգել, «Թող դիս իմ Սուրբ Գրքիս քով, թող դիս իմ աղիտութեան մէջ. զի եթէ կրթուած բայց անաստուած լինիմ, կը խելագարիմ այս լուսաւորեալ դարուն մէջ»։ եւ յիշուի քաղաքակրթեալ ազգաց մէջ այնպիսի ու-ձիւրներ կը գործուին զորս եթէ մարդ լսէ՝ սոսկալով կը հարցնէ թէ արդեօք ի՞նչ պիտի լինի վախճանը։ Ոչ շատ ժամանակ առաջ ինքզինք եւ իւր հետ իւր հանձարեղ սի-րունին սպաննեց արքայազուն մէկը։ Ազ-նուական երիտասարդ մը կ'ամբաստանուի թէ իւր աղախինն սպաննած է, վասն զի սա չէր յօժարած իւր անարատութիւնը զոհել աղնուականի ցանկութեան։ Ազնուա-կանը չկրնար դատապարտուիլ, քանզի բա-ւական սպացոյց չկայ — քանզի քաղաքա-յին պաշտօնեայ է — եւ ոչ ալ կրնայ բո-լորովին արդարացուիլ, այլ կարճ ժամա-նակ մը բանտի մէջ հանգստանալն անոր համար բաւական պատիժ կը համարուի։ Միթէ այս տեսակ եղելութիւններ ինքնի-րեն պատահող չէզոք դէպքեր են։ ոչ, ա-նոնք մարդկութեան մարմնոյն վերայ ելած ուսոյցներ են, մարդկային ընկերութեան պալարներ են, որոց արմատը ներսն է։ Ներսը եղող անաստուածութիւնն է որ ա-պականեալ արեան պէս կը սկսի զանազան տեղերէն դուրս տալ իւր դարչելի թարախ-ները։ Միթէ աշխարհ չչարժեցա՛ւ այն լուրի համար թէ կայսերական թագաժա-ռանգ մը (Աւստրիոյ թագաժառանգը) սպան-նեց ինքզինք իրեն տարօրոշութիւն հետ, կամ չչարժեցա՛ւ երբ աշխարհի հզօրագոյն տէրութիւններէն միոյն թագաժառանգը (Ուէյդի իշխանը) այնպիսի ընթացքի մը մէջ գտնուեցաւ որ այնքան յայտնի բողբոջներ յարոյց։

Եւ այսօր իննեւտասներորդ դարու մէջ ամենէն շատ կը յիշուի քաղաքակրթութեան զօրութիւնը իբրեւ մի միջոց զմարդիկ ազնուացնելու, որպէս թէ ոչինչ չենք սորվիր պատմութենէն, որ ընդ հակառակն կը սորվեցնէ թէ անկարգութիւններ քաղաքակրթութեան հետ զուգընթաց յառաջ են գացած եւ մինչեւ անգամ հասած են ի կատար։ Արդ, ինչպէս յառաջագոյն, այժմ եւս միայն մէկ զօրութիւն կայ որ կարող է ազդեբը ազատել, եւ այդ զօրութիւնն է կենդանի Աստուծոյ երկիւղը։ Սակայն ի՞նչ կ'ընեն կրօնի ախոյեաններէն շատերը։ Կը պատրաստեն միջոցներ որ պարզ Աւետարանի շուրջը հաւաքուողներն արգելեն։ Վերջին ժամանակին նշանն է այդ։

ՅՈՒՆԱՆԵՍ ԱՌԵՏԱՐԱՆԵԱՆ

ԻՆՉ Կ'ԸՆԵՆ ՊԱՐՏԻՉԱԿՅԻՔ

Պարտիզակ, նշանաւոր իւր առողջարար օղորդն ու պաղուկ ջուրերովն, սիրելի իւր դրիւք եւ բանաստեղծական տեսարաններովն, ծանօթ իւր անցեալ ու ներկայ կրթական օգտաշատ հաստատութիւններովն եւ որ մեծն է իւր յառաջդիմական ձգտումներովն ի կրօնս, Նիկոմիդիոյ գաւառին միակ արդուզարդն եւ պարծանքն եղած է միշտ։

Տեղւոյն Հայ Աւետ. եկեղեցին, որ ունեցած է պատուաբեր եւ փառաւոր անցեալ մը, իբր երկու տարի յառաջ կազմի ու կռիւի մէջ յոյժ տխուր եւ կարի տրամական կերպարան մը առած էր։ Չկար հովիւ, կը պակասէին կարող գործիչներ, եւ խեղճ ժողովուրդն յերկուս մասունս բաժնուած կը տաքնայէր։ Փակ էր ժողովրդային նախակրթարանն եւ մանկտին թափառական փողոցներն կը չափէին եւ կամ Վաշէր Տաճարներու անօգուտ եւ բազմիցս եւս միասաբեր խնամոց կը յանձնուէին։ Եկեղեցւոյն սոյն տարտամ, խռովայոյզ եւ արգահատելի վիճակն տեւեց բաւականատեւ, ոյր ի դարմանումն չխնայուեցան ջան ու խնամ, որք, սակայն, դժբաղդաբար ապարգիւն կ'ենէին։ Փափաքելի չէ ինձ ծանրանալ այս կէտի վրայ, որ տխուր է ապաքէն եւ դուրս իմ դիտաւորութենէ, վասն որոյ կ'անցնիմ բուն իմ նիւթիս խորհելով թէ մեծ բերկրանք պիտի առթէ այն՝ քրիստոնէական սուրբ գործոյն համակրողաց եւ յիշեալ եկեղեցւոյն բարեկամաց։

Ապրիլի 15ին Պարտիզակ այցելեցին Պատուելիք Տր. Կրկն եւ Ա. Ասատուրեան, իրենց հետ ունենալով զՊատ. Յակոբ Թաշճեան, Կարնոյ բազմարդիւն երէցն, որ միայն անուամբ ծանօթ էր մեզ։ Առաջինը եւս անհնալից եւ քաջալերական մի քանի ժողովուրդներ վայելելէ վերջ մեկնեցան ժամաւրից, իսկ վերջինն կը մնար իբր առժամեայ հովիւ, եւ առանց ժամանակ կորուսանելոյ սկսաւ ի կիր արկանել զարժանն, նորոգել ինչ որ հնացած էր, կանգնել ինչ որ ինկած էր, միայնել ու կազմակերպել ինչ որ բաժնուած էր։ Եւ ահա, ի սուղ ժամանակի, օգնականութեամբ ամենազօր Հոգւոյն Սրբոյ, իւր ջանքերն պսակեցան յաջողութեամբ, սիրոյ, խնդութեան եւ միաբանութեան պանծալի գրօշն ըստ առաջնոյն սկսաւ ծածանիլ դոյն եկեղեցւոյ անամբ ու ջինջ բարձանց վրայ։ Պատ. Յ. Թաշճեան չգոհացաւ այսքանեալ։ Բացաւ նախակրթարանն, սիրայօթար յանձն առնելով իբր երեք ամիս անընդհատ մանկտոյն դաստիարակութեան ծանր բեռն։ Եւ ի վերջոյ

երբ ի պաշտօնէ կոչուեցաւ իննեւ տեղւոյն մնայուն հովիւն, եօթնչաքաթեայ բացակայութենէ մը վերջ սեպտ. 1ին կրկին վերադարձաւ իւր ընտանեօք։ Արժանավայել ընդունելութիւնք եւ յարգանաց ու համակրանաց բուռն ու սրտագին արտայայտութիւնք յամենուստ եւ յամենեցուն ցոյց տուեցան։ Տեղական աղագալեւ Գոնտայեան Կարապետ էֆ., ընկերակցութեամբ Ներքին Հոգարարձութեան երկուց անդամոց, Մինաս Սըլիեան եւ Ղազարոս Ճըղըլեան էֆ.ներու, ընդ առաջ դացած էր մինչեւ Նիկոմիդիա։

Պատ. Յ. Թաշճեան միայն բեմի մարդ չէ, տան մարդ ալ է. միայն ճարտարախօս քարոզիչ չէ, լաւ հովիւ ալ է։ Ծառ մեղմ կը խօսի նա, այլ սրտին կը զարնէ, հոգին կը հրդեհէ։ Նա իւր վարչական տաղանդովն եւ Սուրբ Աւետարանի պաշտօնէի մը յատուկ համակ անուակութեամբ օժտեալ գրաւած է ժողովրդեան մեծն ու փոքրն, քաղցր եւ ցլիւրջ անմոռաց յիշատակներ թողելով երկու սեռերու մտաց վրայ եւս հաւասարապէս։ Նա քաջ ուսումնասիրած ու սերտած է իւր նուիրական պաշտօնին պարտականութիւններն ու պահանջները եւ ջանադիր է միշտ ի գործ դնել զայնս խղճի արդար ու արդարադատ ձայնին համաձայն։ Նախակրթարանն բացուած է եւ անդ կը դասախօսէ մեծ անձնուիրութեամբ եւ զգալի արդեամբք Հոմ Վարժարանի նախկին ընթացաւարտներէն Օր. Ռ. Յ. Բիւրքճեան։

Յօդուածագիրն չունի ուրիշ տենչ, այլ յաւէտ տեսնել իւր բնիկ գիւղի եկեղեցին զարգացուն եւ բարգաւաճ դրեց մէջ։ Չունի ուրիշ իղձ, այլ տեսնել բազմանայն իրենց պաշտօնին մեծ պատասխանատուութիւնը ճանչցող եւ ըստ այնմ գործող մշակներու։ Եւ ի վերջոյ կը մաղթէ բաղձալից որ բոլոր Աւետարանական եկեղեցիք պայծառ օր ու արեւ վայելեն, ի շնորհս իրենց «հաւատքին առաջնորդին ու կատարողին»։

Կ. պոլիս

ՎԱՆԱՏ

ԳՈՒՐՄԱՅԷՆ

Գուրմայէն կառուցուած է բլրի մը վրայ։ Գիւղին հիւսիսային եւ հարաւային կողմերէն վեր կը բարձրանան լեռանց շարքեր։ Հիւսիսային կողմը կայ գետակ մը որ կը թափի ի Սագարիա եւ որոյ երկու կողմերը կը գտնուին գեղեցիկ դաշտեր որք գիտողին աչքը կը պարարեն։ Օդն առողջաբար է։ Ամառնային ամենէն տօթագին աւուրց մէջ իսկ մեղմ դեփիւռներ կը չնչն գիւղին վրայ։ Գուրմայէնէ հինգ բողէ հեռաւորութեամբ մայրեաց ընդարձակ անտառ մը կայ որոյ մէջէն կը սուրան ականակիտ ջրոյ առուակներ։ Երկրագործն ամէն առաւօտ այդ անտառէն կ'անցնի եւ իւր գործին կ'երթայ։ Երեկոյն երբ կը վերադառնայ ի տուն՝ կ'անցունէ իւր ծարան առուակաց վճիռ ջրով, յորում իւր պատկերը կը տեսնէ։ Այս տեսարանէն զիւթեալ չուղեր տուն երթալ։ Գուրմայէն ունի Տիրամօր տօնն, որոյ առթիւ մայրեր, պարմանի եւ կուսան խմբովին կ'երթան վերոյ յիշեալ անտառն զուարճանալու։ Բիչ վերջ կը լսես նոցա պարերդն, նաեւ երիտասարդաց թմբուկներու բոմբւն։ Ամբողջ անտառն կը գոռայ գոգցն։ Գիւղէն կէս ժամ հեռաւորութեամբ կայ ուխտատեղի մը ուր բազմաթիւ անձինք կ'երթան բարեպաշտա-

կան նուէրներ մատուցանելու։

Գուրմայէնէ տասնհինգ բողէ հեռաւորութեամբ ոսկի եւ արծաթ դրամի հինգանձ մը կայ, որ այս տարի ապրիլի մէջ եղած ողորման պատճառաւ երեւան կ'ենէ։ Առաջին անգամ թուրք հովիւ մը իւր հօտերն արածած ժամանակ դրամ մը կը գտնէ, սակայն ինչ ըլլալը չգիտնալով՝ հօն դառնող բնիկ Հայու մը կը ցուցնէ զայն ըսելով, «Այս ստակը սա տեղէն դտայ, ի՞նչ է»։ Նա ալ եղելութիւնը հասկնալով «Պարապ բան է», կ'ըսէ ու կ'անցնի կ'երթայ։ Սակայն երբ հովիւը կը մեկնի անկէ, ինքը կ'երթայ եւ բաւական ստակ կը գտնէ։ Կ'ըսուի թէ այդ մարդը տուրակով դրամ հաւաքած է։ Կը կարծուի թէ ի հնունմն Յոյնք սաստիկ հալածանքէ նեղութեան մէջ իյնալով՝ աճապարանօք փախած եւ իրենց դրամական հարստութիւնն ամբողջովին հօն թողած են։ Ստակը տեսակ տեսակ է։ Հարուստը եւ աղքատը շատ օգտուած են այս դիւտէն։ Հինգ տարեկան մանուկէն սկսեալ մինչեւ ութսուն իննսուն տարեկան ծերունին բաժն մը ունենալով իրենց ձեռքին մէջ՝ կ'երթան եւ օրն ի բուն կ'աշխատին, եւ մի քանի հատ դրամ գտած տուն կը վերադառնան։ Մինչեւ իսկ կառավարութեան կողմէ մարդ եկաւ բնիկներ աշխատեցուց օրականով եւ բաւական գոհունակութեամբ վերադարձաւ ի Կ. պոլիս։

Գուրմայէն բոլորովին հայաբնակ է, կը բաղկանայ իբր հազար տուներէ եւ ունի հինգ հազարի չափ բնակիչ։ Ունի նաեւ հայկապ եկեղեցի մը։ Գիւղիս գլխաւոր արհեստներն են երկրագործութիւն, դարբնութիւն, հիւսնութիւն, չերամատածութիւն եւ լարայինութիւն։ Գլխաւոր բերքերն են ցորեն, բամպակ եւ այլ արմաթք։ Սոյն ամէն յատկութեամբ գիւղս կը լրացունէ իւր ժողովուրդի պիտոյքը։

Գուրմայէն ՄԱՐՏԻՐՈՍ Ս. ՏՈՂԱԿԱՆԱՆ

Գրնճըլարէ Ս. Յ. Խըղըլեան ստորագրութեամբ նամակէ մը եւս վերոյիշեալ հին դրամոց վրայ հետազայն կը քաղենք։ «Այս դրամներ, որ հարիւրաւորներով գրանուած են, թուական չունին։ Ոմանք մէճիտիյէի չափ են եւ կը կրեն Մեծին Աղեքսանդրի գլուխն եւ անունն։ Ոմանք, որ քաղող մէճիտիյէի ձեւն ունին, կը կրեն պատկեր մը զիցուհոյ որ գահի մը վերայ բազմած մէկ ձեռքին վերայ արծիւ մը եւ ի միւսունն արքայական դաւադան մը կը կրէ։ Ոմանք եւս երկու գահեկանոցի չափ են եւ կը կրեն գահունկի մը պատկերն։ Կան նաեւ բազում մէկ գահեկանոց արծաթ դրամի մեծութեամբ մաշեալ ստակներ։ Չարմանալի է թէ ինչպէս այդ աննշան տեղը գանձ թաղուած է, զի չըլաւաները բնակութեանց մնացորդներ չեն գտնուիր»։

Վաղը, կիրակի օր, Պայպըլ Հաուսի մատրան մէջ պիտի դուժարի Կ. պոլսոյ Ներսիս Բրիստ. Ընկերակցութեան աղօթից տարեկան ընդհանուր ժողովն ի ժամ 9, ըստ Թրքաց։ Աղօթքի նիւթն է. «Արդիւն, ի՞նչ որ ես, զբաղելու ան շնորհիւ որ Բրիստ. Յիսուսով է»։ Բ. Տրմ. Բ. 1։

Կը խնդրուի որ բոլոր եղբարք եւ քորք հաճին ներկայ լինել սոյն ժողովոյն, յորում պիտի կարգացուին Ընկերակցութեան տարեկան տեղեկագիրք, եւ խրախուսել զերիտասարդս։

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Նոյ. 9 ըստ Յուն., և Նոյ. 21 ըստ Լատ., 1891

ԵՐԵՔ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՃԱՌԵՐ

Բուստինի մարզիկը Նոյ. 9-ին քաղաքական կարեւոր ճառ մը արտասանեց ի Միւլան: Նախարարապետը իւր սոյն ճառը խօսեցաւ թատրոնին մէջ որ խոսնոյ բաղմունքեամբ լեցուած էր եւ ուր ի մէջ այլոց ներկայ էին խորհրդարանի անդամք եւ քաղաքային ու զինուորական բարձրաստիճան պաշտօնատարք: Որովհետեւ Բուստինի մարզիկին նախարարութիւնը զլիաւարար կազմուեցաւ կառավարական ծախուց մէջ աւելի խնայութիւն ընելու համար, նախարարապետը ընդհանրաբար նախ խօսեցաւ երկրին երկամասկան կացութեան վրայ: Ըսաւ թէ իւր կառավարութիւնը 1891-1892-ի երկամասցոյցին մէջ 68 միլիոն ֆրանքի խնայութիւն մը ըրած էր, եւ 40 միլիոն ֆրանքի զատ խնայութիւն մը եւս պիտի ընէր 1892-1893-ի երկամասցոյցին մէջ: Ըսաւ նաեւ թէ նախարարութիւնը բացարձակապէս որոշած էր նոր պարտքեր չընել եւ թէ ինք պիտի հրաժարէր իւր պաշտօնէն եթէ զկառավարութիւնն դրած չլինէր այնպիսի վիճակի մը մէջ յորում նոր փոխառութեան մը պէտք չկար:

Նախարարապետը հետագայն ըսաւ պապական խնդրոյն նկատմամբ: «Մեր մէջ տեղին հաստատուած ունինք Պապութիւն մը որ երբեմն սպառնական դիրք մը կը զբաղեն, եւ որ սակայն հոգեւոր իշխանութեան մը սահմանաց մէջ պարփակուած է: ոչ միայն օրինօք, որում կարելի չէ անպատիժ դիմադրել, այլ նաեւ գրեթէ միաձայն հաւանութեամբ մինչեւ իսկ անոնց որք ամենէն աւելի կրօնասէր կը համարին իրենք դիրքէն: Երկրին եկեղեցական աշխարհավարութիւնն աւանդական եղած է այլ եւս, եւ Իտալիոյ թագաւորութեան պատիւն ու զօրութիւնն ամենայն զգուշութեամբ պիտի պահպանուին: Քանի մը անհեռատես անձանց ընթացիկ պատճառաւ տեղի ունեցած ցաւալի դէպքերը պիտի չչեղեցունեն զմեզ այդ աշխարհավարութենէն: Այսպիսի թեթեւ բանի մը համար խնդիրներ պիտի չյարուցանենք: Այսպիսի բանի մը համար պիտի չզգայինք անփոփոխելի Երաշխաւորութեանց Օրէնքին որոյ օգտակարութիւնը եւ պատշաճութիւնն անպայմանաբար են երկար փորձառութեամբ: Իտալիա միշտ պիտի յարգէ խղճի ազատութիւնը, նաեւ կրօնական թոյլտուութիւնը զոր պարծանօք կը դաւանինք:» Նախարարապետն աւելցուց թէ աշխարհի ամէն կողմէն ուխտաւորք կրնային գալ ի Հոմ մատան լինելով թէ պարտ ու պատշաճ պաշտպանութիւնը պիտի գտնէին: Երաշխաւորութեանց Օրէնքը, որում Մարզիկն ակնարկեց, կ'երաշխաւորէ Պապին բացարձակ հոգեւոր ազատութիւնը, նաեւ այդ օրինօք Նորին Սրբազնութեան կը յատկացուի մեծ թոշակ մը, զոր սակայն նա ընդունած չէ:

Սրտաքին քաղաքականութեան վրայ Բուստինի մարզիկը երկարօրէն խօսեցաւ, եւ հետագայն է իւր ճառին կարեւորագոյն մասը: «Ունենալով զօրաւոր բանակ մը, հզօր նաւատորմ մը եւ հաւատարիմ դաշնակիցներ՝ կարող ենք մեր անկախութիւնն ապահովել ընդդէմ ու եւ յարձակման: Սակայն Նոյն իսկ այն զօրութիւնը պարտի

աւելցունել մեր պատասխանատուութեան ճանաչումը, եւ Իտալիա պարտի իւր ազդեցութիւնը գործածել խաղաղութեան պահպանումը եւս քան զեւս անպահովելու համար: Կը յուսամ թէ աստուածային Նախախնամութիւնը թոյլ պիտի չտայ որ պատերազմի մը ազդեց զան Եւրոպայի վրայ: Զօրեղ հաւատք ունիմ ի մասին մեզ տրուած ապահովութեանց թէ Եւրոպայի վեհապետք մեծապէս չափաւոր եւ խոհեմ ոգով ներշնչեալ են: Արդարեւ ծանր պատասխանատուութեան ներքեւ պիտի իյնային նոքա եթէ արեւմտահեղ ճակատամարտերու պատճառ լինէին, վասն զի յաղթութիւն եւ զինուորական վառք չանելու ստուգութիւնն իսկ չկրնար քաւել պատերազմաց անպահման աղէտները: Նորագեղով այն կապերը որք կը միացունեն զմեզ Աւստրիա-Հունգարիոյ եւ Գերմանիոյ հետ, Ումպերթոյ թագաւորին կառավարութիւնը կը հաւատայ թէ հաստատած է իրաց այնպիսի կացութիւն մը որ յարմար է խոհեմ եւ աշխուրջ աշխարհավարութեան դարգացման, եւ որ մասնաւորապէս անհրաժեշտ է մեզ համար եթէ կ'ուզենք աւելի համեստ չըջանալի մը մէջ սահմանափակել մեր զինուորական ծախքերը: Մեր իրաւունց զգացմամբ զօրաւոր եւ անփառասէր լինելով, նաեւ բաղձացող իրաց արդի կացութեան պահպանման, մասնաւորապէս Միջերկրականի մէջ, խաղաղասէր տարր մը կը կազմենք յեւրոպայ:» Նախարարապետն Անգլիոյ եւ Իտալիոյ ջերմ բարեկամութիւնը յիշելէ ետքը աւելցուց. «Ռուսիոյ հետ մեր բարեկամ յարաբերութիւնը վերջերս զօրացուցին Եւրոպայի ժողովրդեան համոզումն ի մասին խաղաղութեան պահպանման: Գաղիոյ հետ միշտ այնպէս կը վարուինք որ փարատենք բոլոր կասկածները եւ տարակոյսները, որք արգարեւ պարտէին այլ եւս գոյութիւն չունենալ: Կարիպալտին յիշատակը պատուելով մեր դրացին կարողայայտէ զոր ինչ կրնանք նկատել բաղձանք մը վասն պահպանման այն սիրալիր յարաբերութեանց որք միշտ սիրելի պիտի լինին Իտալիոյ ժողովրդեան:»

Այն օրը յորում Իտալիոյ նախարարապետը սոյն ուղերձն ըրաւ, Լորտ Սալզբորի եւս խօսեցաւ Լոնտոնի լորտ քաղաքապետին տուած հացկերոյթին մէջ: Անգլիոյ նախարարապետը հետագայն ըսաւ ի մասին եւրոպական քաղաքականութեան. «Կ'ըսեմ թէ հորիզոնին վրայ չկայ միակ փոքր ամպ մը որ խաղաղութեան շարունակման վտանգ սպառնայ: Արդարեւ ինձ կը թուի թէ ազդաց պատերազմը, եթէ խնդրոյն վրայ դատում ընենք նոցա նախանձաւորութենէն, տակաւ կը լինէ իւր նպատակը եւ ասպարէզը, եւ թէ ճարտարագործական մըրցումն է որ այս օրերս զլիաւոր տեղ կը բռնէ զիւնաղիտութեան մէջ: Նկատուելութեան տոնլու մեծ նիւթերն են այն առեւտրական դաշնադրերը որոց պայմանաժամը կը լրանայ զալ տարի:» Եզրապտական խնդրոյն ակնարկելով Լորտ Սալզբորի ըսաւ թէ կառավարութիւնը նպատակ չունէր թողուլ իւր յանձն առած գործը, մինչեւ որ ի գլուխ չհանէր զայն: Նախարարապետն ապա աւելցուց. «Կ'ուզենք զեզրիտոս պահել իւր այժմու օրինական դրից մէջ, պահել զայն թուրքիոյ հետ այն յարաբերութեանց մէջ որք գծուած են դաշնադրով եւ ֆէֆֆաներով: Սակայն կը փափաքենք որ Եզրապտական իւր այդ օրինա-

կան դրից մէջ այնքան զօրանայ որ ինքն կարող լինի վանել ամէն արտաքին յարձակում եւ նուաճել ամէն ներքին անկարգութիւն: Այդ դիրք չստացուիր մէկ օրուան մէջ: Կը յառաջդիմենք դէպ յայն:»

Նոյ. 10-ին Աւստրիոյ կայսրը, ի պատասխանի Պատուիրակութեանց ուղերձին, ըսաւ. «Կրնամ դո՛ւրեւթեամբ ըսել թէ բոլոր օտար տէրութեանց հետ բարեկամական յարաբերութիւններ կը տածենք: Իմ դաշնակցացս կարծեաց բոլորովին համաձայն լինելով կը տեսնեմ թէ Եւրոպայի խաղաղութեան պահպանման մէջ կը դանուի ասպահովագոյն երաշխաւորութիւնը ազդաց երջանկութեան եւ բարօրութեան համար: Իմ կառավարութիւնս իւր աշաց առջեւէն երբեք չհեռացունէր այս նպատակը: Եւրոպայի բոլոր դահլիճներէն նմանօրինակ խաղաղասիրական յայտարարութիւններ կը հասնին մեզ: Ճշմարիտ է թէ այս յայտարարութիւնք զեւ վերցուցած չեն Եւրոպայի քաղաքական կացութեան ստրաճացող վտանգները, ոչ ալ վերջ տուած են պատերազմական ընդհանուր սպառազինութեանց: Սակայն որովհետեւ խաղաղութեան պէտքն այսչափ ընդհանուր կերպիւ եւ միաձայնութեամբ կը զգացուի, յոյս կայ որ վերջապէս այդ բաղձալի վախճանը ձեռք բերուի: Իցիւ թէ ինձ տրուէր իմ ժողովրդուհանո հաղորդել այն աւետիսը թէ սպառնացեալ խաղաղութեան մը հոգեբը եւ բեռները չկան այլ եւս:»

Կը տեսնուի թէ Նորին Վեհափառութիւն չխօսիր այնչափ վտանգութեամբ որչափ երկու նախարարապետք խօսեցան ի Միւլան եւ ի Լոնտոն: Բուստինի մարզիկին Ռուսիոյ եւ Գաղիոյ նկատմամբ գործածած յոյժ բարեկամական լեզուն աստիճան մը մտահոգութիւն յառաջ բերաւ ի Պերլին, եւ եւս առաւել ի Վիէննա: Նոյե Թոյե Գեթե բարեկամաց ու թշնամեաց հաւասարապէս ծաղկեփունջեր նետել կը համարի Բուստինի մարզիկին սոյն ընթացքը: Փէլէք Լոյս ընդհանուր ճառին նկատմամբ իւր դո՛ւրեւթականութիւնը կը յայտնէ, սակայն կ'ըսէ թէ աւելի պիտի սիրէր զայն եթէ Ռուսիոյ եւ Գաղիոյ նկատմամբ արտայայտուած բարեկամական զգացումներն այնչափ չեղտեալ չլինէին: Սակայն ոչ որ կը հաւատայ թէ Իտալիա երբեք կը խորհի զատուել իւր դաշնակիցներէն: Տարակոյս չկայ թէ զազիական թերթերը տփուհ են Լորտ Սալզբորիի ճառին այն մասէն յորում նախարարապետն եզրկոտական գործոց կ'ակնարկէր:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պաշտօնապէս կը ծանուցուի թէ Մեծն Բրիտանիա եւ Միացեալ Նահանգք համաձայնութեան մը եկած են ի մասին այն պայմանաց որոց համեմատ իրաւարարաց ատենի մը պիտի յանձնուի Պէհլինկայ ծովուն ձկնարանաց նկատմամբ այդ երկու երկրաց մէջտեղ եղած վէճը:

— Ժանտատենդի գործած կոտորածք կը շատնան: Ռուսիոյ սովեալ նահանգաց մէջ, եւ յոյժ բարձրացած է մահուց թիւը, մանաւանդ տղայք մեծ թուով կը մեռնին: Նպաստամատոյց ընկերութիւնք կը ջանան հացի հետ կաթ եւս բաշխել կարօտելոց, սակայն արջառոց մէջ եւս սաստիկ կոտորած ինկած է: Ժողովուրդը հազարաւոր ձկնէր սպաննած է: Նոցա մասին համար Նիժնի Նովկորոտի կառավարիչը իւր հրա-

մանաւ կատարուած քննութիւններէ իմացած է թէ այդ նահանգին ինն դաւառաց ընակչաց երկու երրորդը բացարձակ չքաւորութեան մէջ են։ Թղթադրամ բուսկին արժէքը սկսած է իյնալ, եւ ըստ Սթանֆորտ լրագրին փեթբրսպուրկի թղթակցին կարծեաց՝ պիտի չարունակէ իյնալ մինչեւ որ սովը եւ իւր հետեւանքներն անցնին եւ մինչեւ որ Ռուսիոյ ամբողջ սեղանաւորական գրութիւնն աւելի հաստատ հիման մը վրայ դրուի։ Յիշեալ թղթակցը կը հաշուէ թէ յաջորդ վեց ամսոց մէջ սովին պատճառած ուղղակի եւ անուղղակի ծախքերը պիտի լինին 800 միլիոն բուսկ, որ գրեթէ հաւասար է ռուսական ելեւմտացոյցին ամբողջ գումարին։

—Սթանֆորտ լրագրին Նիւ Եորքի թղթակցը հետագայն կը գրէ. «Նիւ Եորքի թղթակցի իբրեւ ուշադրութեան արժանի իրողութիւն մը կը ծանուցանէ թէ Գերմանիա, յառաջիկայ դարնան մէջ պատերազմի մը ծագումը նախատեսելով, այնպիսի կարգադրութիւններ ըրած է որովք գրեթէ մենաշնորհ կը ստանայ ի Միացեալ Նահանգս՝ դնելու պատերազմական երկրորդական պիտոյքներ, զորս Միացեալ Նահանգը կրնան հայթայթել, ինչպէս սուրբեր, թամբեր, վերմակներ, ուտեստ, հագուստ, եւ այլն։ Յիշեալ թղթակցը կ'ըսէ թէ սոյն իրողութիւնն իմացած է գերմանական սպայակոյտին վերաբերող սպայէ մը։ Այդ տեսակ սպարնաց առեւտրով զբաղող նշանաւոր անձ մը համաձայնութիւն մը կ'ընթած է բոլոր դիւաւոր գործարանատեսարց հետ, որք յանձն առած են նախ Գերմանիոյ յանձնարարութիւնները կատարել, եւ ուստի բոլոր ուրիշ տէրութեանց կը մնան միայն փոքր գործարանները, վասն զի անկարելի է ի պահանջել հարկին անմիջապէս մեծ գործարաններ շինել։ Քննելով տեսայ թէ այս լուր արժանահաւատ էր, եւ իմացած եմ վերոյիշեալ կարգադրութեան հետ գործ ունեցող անձանց անունները, զորս խոստացած եմ չյիշատակել։»

—Նոյ. Տին Կամպէթթայի արձանին մերկացման հանդէսը կատարուեցաւ ի փարիզ, եւ արձանին ներքեւ գտնուող ստորերկրեայ մէկ փոքր նկուղին մէջ թաղուեցաւ մեծանուն Գաղիացոյն սիրտը, զոր պահած էր Կամպէթթայի բարեկամը Փոլ Պէն, եւ յետ Փոլ Պէնի մահուան՝ Տիկին Պէն։ Արձանը շինուած է պղինձէ եւ կը ներկայացունէ զԿամպէթթա որ գաղիական պատառատուն զրօշ մը բռնած է, եւ պատուանդանին վրայ կան սպիտակ մարմարէ շինուած երկու այլաբանական արձաններ որք կը ներկայացունեն զՍլաւոն-Լորէն։ Այս փոքր արձաններուն մէջտեղ կայ սեղան մը որոյ վրայ բոց մը կը ներկայացուի իբրեւ նշանակ հայրենասիրութեան։ Կամպէթթայի սոյն յիշատակարանը յոյժ մօտ է այն տան ուր մեռաւ նա։ Շինութեան ծախք եղաւ 180,000 ֆրանք, զոր բոլորովին տուած են Սլաւոնք եւ Լորէնքը։

—Նոյ. Գին Ուէյլը իշխանը իւր ծննդեան 30րդ տարեդարձը տօնեց։ Նորին Բարձրութիւն անտարակոյս իւր բոլոր կենաց մէջ դահաժառանգ էր, եւ ուստի առաջին անձն է որ կէս դար Անգլիոյ դահաժառանգ կը լինի։

—Նոյ. 10ին Ջարին ամուսնութեան 25րդ տարեդարձը տօնախմբուեցաւ ոչ միայն ի Ռուսիա, այլ նաեւ Փարիզի, Վիէննայի եւ ուրիշ քաղաքաց ռուսական մատ-

րանց մէջ։ Գաղիոյ Շէրպուրկ քաղաքին կողմէ շնորհաւորական մամուլներ հետագիր մը ուղղուեցաւ առ Ջարն, եւ Նորին Վեհափառութիւն վայելուչ պատասխան մը ղրկեց այդ հեռագրին։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պուլկարիոյ նախարարապետ Մ. Սթամպուլով վերջերս տեսակցութիւն մը ունեւնալով Տէյն Նիւ-ըի մէկ թղթակցին հետ ըսաւ. «Եթէ հարցնէք ինձ թէ իմ կառավարութիւնս լաւ կամ յոռի գործ տեսած է անցեալ քանի մը տարեաց մէջ, ձեզ իբրեւ պատասխան կ'ըսեմ այն անմահ բանը որ գրուած էր Լոնտոնի մայր եկեղեցւոյն ճարտարապետին շիրմին վրայ — Ծոռը չուշէ։ Ամէն ուրեք անհաւատալի յառաջիկա մութիւն պիտի տեսնես։ Ժողովուրդն օր ըստ օրէ կը հարստանայ։ Խնայութեան գրամատանց թիւը կ'աճի։ Այդ գրամատանց մէջ արդէն կայ իբր մէկ միլիոն անգլ. ոսկի։ Հանրային դատարարակութիւնը յարատեւ եւ արագ յառաջդիմութիւն կ'ընէ։ Բանակը լաւ վիճակի մէջ է։ Ունինք 100,000 զօրքեր, զորոնք ծառայութեան մէջ որք կրնան պատերազմի պատրաստուիլ նուազ քան երկու շաբաթ ժամանակի մէջ։ Նաեւ ունինք 100,000 պահեստի զօրքեր որք կրնան պատրաստ լինել առաջիններէն քանի մը օր ետքը։»

—Հայոց Բաղաքական Ժողովը իւր չորեքշաբթի աւուր նստին մէջ վերընտրեց Կեդրոնական Վարժարանի խնամակալութիւնը, որ իւր նախորդ հնգամեայ շրջանը լրացուցած լինելով հրաժարական տուած էր։

—Կը ծանուցուի թէ Հայոց պատրիարքարանի շէնքը պիտի ժողովի եւ նոր ու աւելի ընդարձակ շէնք մը պիտի կառուցուի։

—Արապկիրէն կը գրեն առ Հայքէի թէ այդ քաղաքէն խուժը մը Հայեր, որք սպանութեան գործի մը մասնակցութիւն ունեւնալու ամբաստանութեամբ երկարատեսէ ի վեր բանտարկուած էին անդ, Տիգրանակերտէ եկած հեռագրի մը համաձայն անպարտ արձակուած են։

—Շաբաթ օր Վեհ. Սուլթանն ունկնդրութիւն մը շնորհեց Յունաց նորընտիր պատրիարք Տ. Նէոֆիլթոսի։ Երբ Տ. Նէոֆիլթոս Նորին Վեհափառութեան ներկայացաւ, յայտնեց թէ Եկեղեցւոյ եւ Վեհ. Սուլթանի հաւատարիմ յոյն հպատակաց կողմէ պատրիարք ընտրուած լինելով՝ եկած էր շնորհակալութիւն յայտնել Նորին Կայսերական Վեհափառութեան որ վաւերացուցած էր իւր ընտրութիւնը, իւր հաւատարմական խորին զգացումներն արտայայտել յոռոս Կայսերական դահլիճի, եւ խնդրել իւր վեհապետին պաշտպանութիւնը որպէս զի կարող լինէր իւր պարտականութիւնները կատարել Նորին Կայսերական Վեհափառութեան բաղձնաց համաձայն։ Նորին Սրբազնութիւն ի վերջ իւր բանից բարեմաղթութիւններ ըրաւ վասն կենաց օգոստոսիա ինքնակալին։ Վեհ. Սուլթանը իւր գոհունակութիւնն արտայայտեց այս ուղերձին համար։ Նորին Վեհափառութիւն առաջին կարգի Մէճիլիէ պատուանշան շնորհեց նորընտիր պատրիարքին, երկրորդ կարգի Օսմանիէ պատուանշան՝ Պատրիարքական Տեղապահ Տ. Տորոթէոսի, երրորդ կարգի Օսմանիէ Գարաֆէրիոյ մետրապոլիտին, եւ Իմիւշլի ոսկի շքադրամ Մեծ Լոզոթէոպէյի Տ. Նէոֆիլթոս

պատրիարք Կայսերական պալատէն մեկնելով Բ. Դուռը գնաց եւ տեսակցեցաւ Մեծ Եպարքոսին եւ ուրիշ նախարարաց հետ։

—Լեվանի Հեթումի մէջ հետագայն կը կարգանք։

Երկու չինացի Մահմետականք, Իսմայիլ եւ Մէհմետ Սատըգ անուն, քանի մը օր առաջ մայրաքաղաքս հասան երկու տարուան ճանապարհորդութենէ մը ետքը։ Այս երկու անվեհեր ուղեւորաց նպատակն եղած է տեսնել Կ. պոլիս մայրաքաղաքը եւ Թուրքիոյ վեհապետը, գերագոյն կրօնական պետն բոլոր Մահմետականաց Վեհ. Սուլթանն իմանալով այս օտարականաց մայրաքաղաքս գտնուիլն հրամայած է որ նոցա բոլոր պետքերը հոգացուին։ Նորին Վեհափառութիւն մտադիր է իւր պալատին մէջ պաշտօններ տալ այս երկու Չինացւոց, որք հետեւապէս սկսած են սորվիլ թուրքերէն լեզուն։ Վեհ. Սուլթանի հրամանաւ այս անձանց հարցումներ եղան Չինատանի Մահմետականաց վիճակին վրայ, եւ նոքա ընդարձակ տեղեկութիւններ տուին որք տեղեկագրի մը մէջ ամփոփուեցան։

—Հանրօգուտ չինութեանց նախարարութեան երկաթուղեաց ճիւղին տնօրէն Խայրի պէյի նախագահութեամբ կազմեալ մասնաւոր յանձնախումբ մը ի մօտոյ մայրաքաղաքէս պիտի մեկնի Անատոլիոյ երկաթուղեաց ին էօնիւ տանող նորաշէն գծին բացումը կատարելու համար։

—Ծաղկախտի համաճարակ մը ծագած է Պէոյիւք 25րդմէճէի եւ Բիւլէիւք 25րդմէճէի մէջ, որք մայրաքաղաքէս շատ հեռի չեն։ Մինչեւ Նոյ. 10 սոյն հիւանդութենէն բռնուեցան 34 տղայք որոց 9ը մեռան։

Վերջերս թաղապետական բժշկաց ձեռամբ 289 տղայք պատուաստուած են յՕրթագիւղ, Գուրուէշէմէ, Արնալուտգիւղ եւ Պէպէք։

—Անցեալ շաբթուան մէջ ի Դամասկոս հետախտէ պատահած մահուց օրական թիւն էր 3-11։

—Այս հինգշաբթի օր երկու անգլիական շոգեհաւուց մէջտեղ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ ի Վոսիոր, Բումէլի Հիսարի առջեւ։ Շոգեհաւուց մին մեծապէս վնասուելով քանի մը վայրկեան յետոյ ընկղմեցաւ։ Այս շոգեհաւուց նաւապետը ծանր վէրքեր ընդունեց եւ հակառակ եղած բժշկական դարմաններուն քիչ յետոյ մեռաւ։ Ընկղմեալ շոգեհաւուց նաւաստիներէն երկու անձինք անյայտ եղած են։

Կը յաւինք որ տպագրական մեքենային մէկ խանգարման պատճառաւ մեր անցեալ շաբթուան թերթը կարող չեղանք սովորական ժամանակին հասցունել մեր դաւառացի բաժանորդոց ոմանց։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ			
Նոյեմբեր 9/21, 1894			
Գոնտիւտէ	18 42	Բուժ. Երկ. բաժին	56 25
Պարտուց յարգարման Թղթադրամ (Թասֆիլէ Ի Տիւլուն Գայմէսի) 21 Թահվիլաթ Ը Օսմ. 67			
ԴՐԱՄԱԿԱՆ ԾԱՌ. ՈՍԿԻՆ 100Է			
Մէճիլիէ	107 40	Ռուսիոյ բուժ.	89 35
Մէթալիք	98	Նաբոլէոն	87 30
Պէշլիք	102	Գրեմից	54 40
Ալթըլք	102 20	Անգլ. ոսկի	140 45
Մանէթ թղթադրամ 9 60			

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՅՈՒՅԵԱՆ
Ֆինանսըլար Եօգուլը, Ամիրխան Խան